

Женски Гласник

ОРГАН АЛИЈАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ ЈУГОСЛАВИЈИ

УРЕДНИЦИ:		Власник за А.Ж.П.	Београд	Администрација:	Број поштанског чековног рачуна 53 191. Излази сваког 15 у месецу. Претплата за годину: Дин. 36,- за Југославију; Д. 50,- за иностранство или 15.- фран.
Алојзија Штеби, Београд Млетачка ул. 8, телефон 26-153	Милица Дедијер Београд Балканска 9	Јануар-фебруар 1935 г. Год. XVI Бр. 1-2	Кнез Михаилова ул. бр. 46-1 Београд		
Даринка Стојановић, Београд Његошева ул. 23, телефон 25-131					

САДРЖАЈ:

Чланци:

	Страна
Франтишка Плавинкова	2
Правни положај жене у нацрту новог Грађанског закона за Краљевину Југославију	Милица Влајић 2
Наш положај	Angela Vode 10
Патње жена. Слике из Јужне Србије	Нада Катанић 13
Жена у нашем кривичном праву	Анђелија Милићевић 14
У Цариград!	Лујза К. Фаст 18
Политички и економски положај жене блиског Истока	Лујза К. Фаст 19
Домови за студентике	С. Р. 20
Б. Беговић: Између јучер и сутра	Љубимка Дракишић 20
Изложба Кате Дујшић	Љубимка Дракишић 22
Украјинска жена у прошлости и садашњости	Марија Омељченко 22
Енглеске жене у борби за право гласа	28

Фелџон:

Студије о женама:	
II Каролина фон Хумболт	Др. Слава Раствовчан 28
III Luise von François (1817—1893)	31

Белешке:

Скупштина Женског покрета. — Београдски Женски покрет Гласник Југословенског женског савеза. — Турске жене на изборима. — Нова женска група у Француској. — Ранија претседница Швајцарског женског савеза. — Frida S. Robbius.	32

Велика љубав кћи је великог знања. Ко зна све, прашића и разуме.

Леонардо да Винчи

FRANTIŠKA PLAMINKOVA

5 februara ove godine napunila je Františka Plaminková 60 godina svoga života.

Františka Plaminková, koja je posvetila ceo svoj život radu za dobro svoga naroda, jedan je od najmarkantnijih ženskih likova u Čehoslovačkoj. Od rane mladosti je radila za oslobođenje žene, za vreme svetskoga rata za oslobođenje svoga naroda, a sada izgrađuje u mladosti započeti rad. Kao učiteljica i nadzornik ženskih zanatskih škola mnogo se bavila i pedagoškim pitanjima.

Plaminková nije od onih nazovi političara kojima je stranka i njene pristalice sve, nego je političar širokog horizonta i njoj su zemlja i narod kao celina iznad interesa stranke. Od godine 1925 i dalje je senator. Kao senator je trajno član budžetskog odbora za spoljne poslove. Prema tome se vidi kakvo veliko poverenje uživa od strane senata, jer su ovi odbori između najvažnijih u svakom parlamentu.

Plaminková je poštovana u svima međunarodnim ženskim organizacijama, i skoro u svima je član upravnog odbora i predsednica raznih internacionalnih komisija.

Nama je veliki prijatelj, i živo se interesuje za naš narod. Bila je često među nama; dolazi nam uvek sa iskrenim osećajima, i dočekivana je od naših žena uvek srdačno.

Od sveg srca joj želimo da još dugo radi za svoj narod i za napredak žena celoga sveta.

Alijansa Ženskih pokreta

ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ ЖЕНЕ У НАЦРТУ* НОВОГ ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНА ЗА КРАЉЕВИНУ ЈУГОСЛАВИЈУ

За чланице Женског покрета и жене уопште мора бити од нарочитог интереса начин, на који је регулисан правни положај жене у нацрту новог Грађанског законика за Југославију. Ово из два разлога. Једно, што у нашој земљи постоје шест разних правних подручја, а друго, што је у неким правним положај жене веома неповољан.

Да бисмо изложили предложену промену, задржаћемо се на оним поглављима и прописима нацрта односно предоснове — како се званично назива нацрт грађанског закона за Југославију — који регулишу правни положај жене као личности, супруге, мајке и штитица (тутора) а затим, њен положај у наследном праву и при брачним уговорима. Како је као образац за израду овог нацрта у главном послужило Аустријски грађански закон са новелама, који и данас важи у Словенији, Далмацији и Прекомурју, при излагању означеног дела предоснове, указиваћемо на сличност или разлику са Аустријским грађанским законом у новом и старом тексту (на снази у Хрватској, Славонији и једном делу Војводине), као и са Српским грађанским законом. На Српски грађански закон зато што је и он при изради својој пре 90 година имао за образац

Аустријски грађански закон од кога је у многа места отступило, нарочито у погледу права жене, чиме је и створио њен неповољан положај.

I У поглављу о праву личности

од нарочитог је значаја, што је и удатој жени призната делатна способност, што значи способност за предузимање и вршење правних послова, а која је призната лицима способним да се сама старају о својим пословима или, како се предоснова изражава, лицима која располажу својевласношћу.

Удата жена није више, противно Српском грађанском закону, у погледу делатне способности уброена у малолетне, ума лишене и пропалице, те јој је према томе призната делатна способност. Да је јасније, није јој према предоснови потребно „одобравање поступка“ од стране мужа. Сасвим је јасно, да се у браковима у којима влада хармонија никакав важан акт не треба и неће предузимати без договора и споразума супружника; али у браковима у којима, на жалост, влада дисхармонија бар ће бити избегнуте све непријатности малтретирања жене од стране мужа око давања овог одобрења, као и дангубљење приликом тражења интервенције старатељског суда за случај неодобравања поступка жениног од мужевљеве стране.

* Нацрт, како га је предложила комисија којој је била поверена његова израда.

У погледу пребивалишта — сталног места боравка — супрузи је пребивалиште оно, које је и њеног мужа доклегдо брак није раскинут или изречено одвојен живот. Пребивалиште ода је и пребивалиште деде брачне, показане или усвојене; док је пребивалиште небрачне деце оно исто које је и њихове матере.

II У поглављу о брачном праву

за појам брака, према учињеном предлогу, стичемо ово сазнање:

1) да се породични односи заснивају уговором о браку. Из даље предложених одредаба види се да је овај уговор формалан и усмен.

2) да при склапању овог уговора два лица разног пола изјављују да ће цео живот провести у нераздвојној заједници, да ће децу рађати и васпитавати и да ће се узајамно помагати. Занимљиво је овде споменути разлику између појма о браку по предоснови и садање законске дефиниције, у колико је она узгредно дата у Српском грађанском закону, донетом пре 90 година. Садања наглашава венчање „чрез свештеника по прописима православног цркве“, не помиње децу али помиње завет на вековечну љубав и ненарушиву верност. Пошто је предоснова грађанског закона за Краљевину Југославију а не негдашњу малену Србију, сасвим је појмљиво што су прописи о православној цркви као нечем искључивом у појму о браку морали отпасти.

Закључењу брака претходи веридба или зарука, што је у ствари претходно обећање двају лица да ће међусобно склопити брак. Веридба не повлачи собом правну обавезу да ће се брак и склопити, нити да ће се учинити оно што се предвидело за случај одустајка. Једино, ако један од заручника раскине веридбу без важних разлога, или се ова раскине због кривце једног од њих, — онај због кога је раскинута има да накнади штету другој страни, што је за другу страну услед веридбе настала. Ова се штета накнађује само утолико, уколико одговара стварним околностима. Захтев за ову накнаду старења у року од године дана по раскинућу веридбе. У овом случају и учињен дар се може тражити натраг, ако је раскид извршен без кривце дародавца.

По предоснови брачне сметње су ове: 1) недостатак привољења (пристанка), 2) сметње због особитих својстава и 3) недостатак битних свечаности т. ј. неиспуњење прописаних формалности.

Пристанак на брак не могу дати мушка лица млађа од 17 а женска од 15 г., затим лица душевно болесна или која су због слабоумности потпуно лишена делатне способности. Малолетници под очинском влашћу или турском могу дати пристанак на брак уз одобрење ових (оца или турсора). Разлози са којих ускраћење пристанка или одобрења може бити усвојено ови су: недостатак потребних доходака, рђаво владање, заразне болести или мане које спречавају остварење брачне сврхе. Правог пристанка (привољења) нема ни ако је изнуђено страхом, силом, или дато у заблуди у погледу личности будућег супруга, што би се све у поједином случају испитивало и ценило према постојећим околностима.

У сметње због особитих својстава долазе: недостатак физичке способности за вршење брачне дужности, која мора бити трајна и постајати у времену склапања брака; затим постојећа брачна веза; крвно сродство у правој линији, као и у побочној до четвртог степена закључно, без обзира да ли је ово сродство постало услед брачног или небрачног рођења; затим сродство по тазбини (односно између предака и потомака је *сродство*, а између једног супружника и сродника другог супружника *тазбина*) и то у толико, што преживели супруг не може склопити брак са крвним сродником свога бившег супруга у правој линији. Карактеристично је овде напоменути разлику у погледу сродства по садањем нашем закону, који онемогућује брак сродницима у степенима црквом (наравно православном) забрањеним. И док православна црква води у овом погледу рачуна и о побочној линији сродства по тазбини, као и о духовном сродству по крштењу и о духовном сродству по усвојењу, предоснова их и не помиње, појмљиво са разлога, који смо и раније навели, да је ова предоснова грађанског закона за целу Краљевину Југославију у којој је више признатих вероисповести, за којима се грађански закон не може поводити, већ мора дати нешто опште. Најзад, једна од сметња због особитих својстава је и рађење о глави супругу, да би се са другим лицем могао закључити брак.

Од досадањих сметња за закључење брака по србијанском грађанском закону, по предоснови, отпада: сметња закључења брака са злочинцем на робију или заточење осуђеним, за време трајања осуде; сметња закључења брака са нехришћанским лицем и смет-

ња закључења брака осуђених због међусобног браколומства.

У недостатка битних свечаности за закључење брака долазе по предоснови: недостатак оглашења и неиспуњење по пропису свечане изјаве пристанка на брак. Пре него што пређемо на излагање о оглашењу и свечаној изјави, морамо да напоменемо значајну уставну предоснову (бар за наше крајеве) — *могућношћ закључења грађанског брака, ш. ј. склапања брака пред управном влашћу првог степена. Овај брак предоснова предвиђа за лица којима верски прештавници одбију закључење брака из разлога верских појединих цркава, а чијем закључењу не стоје на пушћу никакве сметње по предложеном грађанском закону за Краљевину Југославију.* До оваквог решења се и морало доћи, кад се имају у виду разне вероисповести у нашој земљи и кад се хтело имати обзира, наравно у поједнакој мери, према свима. Оглашење се састоји у објављивању брака који ће се закључити и оно мора да претходи свечаној изјави пристанка на брак. Циљ му је избегавања закључења брака под смећом. Недостатак оглашења нема дејства на неваљаност брака (ако никаквих других сметња нема). Ако ће се брак склопити пред верским претставником, оглашење се врши усмено, трипут и три празнична дана, а ако ће се склопити пред управном влашћу I степена онда писменом објавом на табли управних власти, као и оних управних општина у којима су заручници у последње време становали више од шест недеља. Објава мора бити истакнута десет дана. Ако власти нађу да заручници нису довољно познати у месту оглашења, оглашење ће се извршити о њиховом трошку у домаћим, а по потреби, и у страним новинама. Ако се за шест месеци од извршеног оглашења не би закључио брак, ово оглашење би се морало поновити.

Свечана изјава пристанка на брак састоји се у томе што се мора дати у присуству два сведока пред надлежним претставником оне признате верске заједнице у чијем подручју један или други вереник има пребивалиште или место становања, или пред његовим замеником, кога овај писмено овласти; или, најзад, ако верски претставник одбија извршење закључења брака, онда пред управном влашћу I степена у чијем подручју један или други заручник има пребивалиште или место становања.

Свечана изјава привољења на брак у изванредним приликама може се дати и преко

трећег лица, по дозволи управне власти II степена. Заручник у том случају мора издати посебно, оверено пуномоћство, у коме мора тачно означити лице са којим хоће да склопи брак.

Од оглашења и неких брачних сметња може се добити ослобођење од управне власти I или II степена, па чак и општинске власти, што зависи од околности у којима се ослобођење тражи и од важности саме сметње, што је све у предоснови тачно наведено; али у неопростиве брачне сметње долази: недостатак привољења, трајна физичка неспособност, постојећи брак, крвно сродство у правој и у побочној линији до трећег степена закључно, тазбина у правој линији и убиство или рађење о глави супруга.

Правне последице ваљаног брака манифестују се у правима и дужностима супруга, које потичу из циља њихове заједнице, из закона и њихових уговора. Овде се мисли на брачне уговоре, који регулишу имовинску страну брака, а који су као такви предмет II дела ове предоснове.

Права и дужности супружника су и заједничка и посебна. Заједничка су: вршење брачне дужности, бити једно другом верни и пристojно се један према другом понашати. Посебна права и дужности мужа су: да саобразно циљу брака, као глава породице управља домаћинством и целокупним животом своје породице; да своју жену издржава сразмерно својем имовном стању. Посебна права и дужности жене су: да узима породично име свога мужа, да живи са њим у његовом пребивалишту изумимајући, кад се његово одређивање пребивалишта показује као злоупотреба права тога одређивања; да га помаже у газдинству и привређивању, према својим моћима, да извршује његове наредбе у колико то захтева домаћи ред; а ако муж нема имовине, а постане неспособан за привређивање, и да га издржава сразмерно свом имовном стању. У старању о текућим потребама газдинства заступа мужа и у том раду и обавезује га, ако не прекорачује границе.

Самовласно раскинуће брачне везе или заједнице супружника није дозвољено, а брачна веза може бити раскинута проглашењем брака неваљаним, у ком се случају за такав сматра од момента склапања; разводом из узрока тачно набројаних у ком случају потпуно престаје брачна веза; те ако би разведени супружници хтели поново да се сједине, то би се сматрало као нов брак и цела процедура са свим формалностима морала би се понова из-

вршити, као при склапању првог брака. Раством од стола и постеље брачна веза, међутим, није раскинута. По свима овим питањима решава срески суд изузев покушаја мирна, које се може обавити и код свог верског претставника место код среског суда. Даке, *пишање развода по предоснови пренећо* је на грађанске судове.

О проглашењу брака неваљаним решава суд по тужби некриве стране, која ово право губи, ако је по сазнању брачне сметње наставила живот у браку. Тужба за проглашење брака неваљалим застарева за годину дана од сазнања за сметњу или за пет година по склапању брака. Неваљаност брака мора се увек доказивати, али само признање супруга нема силу доказа.

Раства од стола и постеље може бити по споразуму супруга и без споразума. У одлуци којом се досуђује растава, суд ће увек навести, да ли је који од супруга крив што је дошло до раставе, или да су обоје криви, или да није ниједно криво.

Развод брака предаже предоснова из ових разлога:

1) Ако је један од супружника учинио прељубу;

2) Ако је један од супружника по закључењу брака учинио кажњиво дело из ниских и нечасних побуда или под околностима које показују изопачен карактер, осим ако се и други супружник сложио са кажњивим делом ма на који начин.

3) Ако је један брачни друг злонамерно напустио свога супруга, па ни на позив овога својом кривицом није се вратио у брачну заједницу у року од шест односно дванаест месеци;

4) Рађење о глави и тешко угрожавање живота и здравља;

5) Тешко злостављање;

6) Душевна болест најмање трогодишња са таквим степеном оболења да је духовна заједница супружника престала а поновно успостављење искључено;

7) Ако се један од супружника одао неуредном животу, који угрожава част, морал и имовину породице.

Сем ових разлога предоснова предаже и споразумо *штражење развода брака од стране сужужника услед неодољиве мржње*, у ком се случају развод не би морао одмах дозволити, већ би се могла прво изрећи растава. Исто тако растава се може изрећи и у набројаним разлозима развода, сем разлога

душевне болести, ако постоји основана нада да ће супрузи заједнички живот обновити.

Из свега овог се види да је предложено широко право суду да цени, да ли ће изрећи раставу или одмах развод, што је оправдано кад се имају и виду разнолики случајеви и множина разних околности у сваком од појединих захтева за развод. Важно је ово, да ако супрузи у току од две године, од извршености одлуке о растави, не обнове заједнички живот, сваки од супруга може захтевати развод у ком ће се случају развод и изрећи, јер, по предоснови, суд неће понова изрећи раставу. Занимљива је и ова околност по предоснови: ако се брак разведе због мужевље кривице, жена има право да бира између мужевљевог породичног имена и свог, али одлука њена по питању избора мора ући у записник парничног суда. Ако је брак разведен по њеној кривици, може задржати породично име мужевљево само по његовом изричном пристанку, који се такође мора дати код суда.

Што се тиче жениног ограничења ступања у поновни брак са разлога што се очекује порођај или што се сумња да до њеног порођаја може доћи, учинила је предоснова измену и погледу извесних рокова. Ако је порођај извесан, поновни брак се не може склопити пре порођаја (као и сада); ако је вероватан али неизвесан, понован брак се не може скопити пре 180 дана — 6 месеци — од престанка брака (док је сада потребно 9 месеци); а ако према сведоци вештака порођај није вероватан, може управна власт првог степена, по протеклу 3 месеца од престанка брака, одобрити склапање новог (по српском пропису за овакав случај потребно је 6 месеци).

При крају овог поглавља, које говори о брачном праву, морамо да папоменемо, да у погледу разлога за развод брака постоји ова разлика између предоснове и Српског грађанског закона. Тако, у погледу разлога за развод услед извршеног кривичног дела. Затим, да је по предоснови могућ развод и код тешко злостављања једног од супруга, као и због неуредног живота једног од супруга, а који угрожава породицу; душевна оболеост најмање трогодишња без изгледа на излечење и неодољива мржња супружника — што се све по Српском грађанском закону не узима у обзир за развод брака.

У предоснову није ушао из садањег српског закона као разлог за развод брака: отступање једног од од супружника од хришћанске вере. Сем тога, док се код разлога српског грађанског закона за развод брака,

брак одмах разводи, по предоснови у свим случајевима, сем душевног оболења, брак се може развести, а може се претходно досудити и растава. Најзад, као што се склапање сваког брака мора увести у књигу о браковима, тако се и проглашење брака неваљаним, изречен развод или одвојен живот такође мора унети у исту књигу и на истом месту.

III У поглављу о правним односима међу родитељима и децом

изложена су њихова обострана права и обавезе. Између брачних родитеља и деце права и обавезе се заснивају рођењем деце у браку. Претпоставља се да су брачна деца она, која су рођена од дана склопљеног брака, па до истека 300 дана по смрти мужа, по разводу брака или по растави.

Родитељи су дужни да своју децу пристојно издржавају и васпитају. Нарочито је отац дужан да их издржава, све док се она сама не оспособе за своје издржавање. О нези тела и здрављу детињем поглавито је мати дужна да се брине. Ако се при растави родитељи нису споразумели о деци, онда ће суд по оцени околности решити коме ће децу предати, оцу или матери. Ако се околности промене, суд може своју ранију одлуку изменити, па било да се она заснива на судској наредби или споразуму родитеља. Ма коме од родитеља да се деца предаду, други родитељ има право да лично општи са децом, а на који начин — суд ће ближе одредити. Трошкови око васпитања дечијег и у овом случају сноси отац, а ако он није у стању, онда мати. Ако ни мати не може, онда деда, па баба са очеве стране, а после ових деда, па баба са материне стране. Морамо напоменути да по предоснови отпада законска одредба старог текста Аустријског грађанског и Српског грађанског закона, да у случају развода или раставе мушка деца до навршене 4 а женска до навршене 7 г. под материну храну и негу припадају, а потом под очеву бригу долазе.

Из права која оцу, као глави породице, припадају проистиче и његова очинска власт, а састоји се: у праву и дужности да заступа своју малолетну децу; да васпитава дете за занимање по своме избору, док дете не дорасте да може изразити своју жељу у том погледу; да управља дечијом имовином док су деца под његовом влашћу; да даје или ускраћује одобрења за обавезе деце, такође док су под његовом влашћу. Дечије су обавезе према родитељима: да их слушају, поштују и ако падну родитељи у оскудицу, да их деца пристојно издржавају.

У погледу небрачне деце, предоснова доноси значајну промену с обзиром на српски грађански закон, јер дозвољава истраживање оца небрачном деци. Признање очинства је правоваљано само ако је дато пред водиоцем књига рођених или крштених у присуству два сведока, а у сагласности са наводом матере, и ако је тражено да се име очево у књиге рођених уведе. Предоснова, као и садањи грађански закон сматра децу која нису рођена у одлучном времену у браку, и поред тога што су у браку рођена — за небрачну. Само рок за побијање брачности није исти. Док је у садањем грађанском закону рок три месеца, по предоснови је рок 6 месеци од сазнања рођења. Ако се дете роди пре него што је протекло 180 дана од склопљеног брака (а ако муж пре венчања није знао за то стање своје жене) може и самом изјавом пред судом — да он није отац детињи — оборити претпоставку о брачности детета. А ако је рођено после 180 дана од склопљеног брака, ради побијања брачности рођења, мора употребити тужбу против староца, који би био одређен да брани брачност детета. У случају мужевљеве смрти, ако се она догодила у року за побијање брачности рођења, а он није брачност детета признао, могу овај спор водити и наследници мужевљеви и то у року од 6 месеци од његове смрти. У случају мужевљеве смрти у истом року, може и само дете уз престанак матере (ако је она у животу) да побија брачност свога рођења. Детиње право тужбе престаје са протеком године дана од његовог пунолетства.

Значајну измену предлаже предоснова у погледу деце која се роде у браку, који је проглашен неваљаним услед постојећих брачних сметња. Предоснова у оваком браку рођену децу сматра за брачну, без обзира да ли су родитељи приликом склапања брака знали за сметње или не, што по садањем и аустријском и српском грађанском закону није случај. Једну овакву одредбу у корист деце треба само поздравити.

Небрачна деца могу се позаконити доцније склопљеним браком и милошћу владоца. При позаконјењу на овај други начин, зависи од молбе како је састављена, да ли ће дете стећи само очево име или и право наслеђа очеве заоставштине. Само између позаконеног детета и позакониоцевих сродници не наступа сродство.

Небрачно дете добија породично име и то девојачко своје матере. И ово дете има

право тражити од својих родитеља издржавање и васпитавање, према њиховој могућности, али није под очинском влашћу свога небрачног оца, већ га засупа тотор (штитник). За издржавање прво је дужан отац, затим мати (ако он не би могао) а после ње њени родитељи. Карактеристично је да се суд мора старати да се очинство призна ванпарничним путем или да се утврди путем спора, ако је то потребно ради заштите детета. Небрачна мати има право накнаде од небрачног оца детињег за трошкове око порођаја и за издржавање за 4 недеље пре и 4 недеље после порођаја, макар се дете и мртво родило. Ако би отац умро пре порођаја, мати има право на ову накнаду из његове заоставштине. Ово право захтева матери застарева за три године после порођаја. Ако небрачна мати не живи блудно, може се по њеном предлогу и пре порођаја издати налог оном, чије се очинство у датом случају вероватним учини, да код суда депонује износ за издржавање детета у прва три месеца по рођењу и за трошкове жени на које она има права, по ранијем што смо већ споменули. Докле мати може и хоће да сама васпитава своје небрачно дете, отац јој га не сме одузети, а трошкове за његово издржавање мора сносити. Али, ако постоји опасност за дете услед материног васпитања, онда ће по томе питању донети одлуку штитнички суд. Небрачни родитељи могу се и поравнати у погледу издржавања и васпитавања небрачног детета, али то не сме бити на штету детињу. У случају смрти небрачног оца, његови су наследници дужни издржавати небрачно дете, као и мајку у погледу већ истакнутог обима њеног права.

Очинска власт престаје детињим пунолетством, ако се из нарочитих разлога не продужи. Ти су разлози телесне и душевне мане, услед којих се дете само не би могло издржавати ни старати о својим пословима, као и ако је дете склоно расипништву. Ова власт може престати и раније, ако дете, које је напунило 18 година то затражи или на предлог пристане, наравно уз одобрење суда. Тим ослобођењем ступа у права и дужности пунолетног лица. Кад се кћи малолетна уда, о њеној особи стара се муж, али у погледу њене имовине отац има права и дужност стараоца (скрбника).

Вршење очинске власти може бити и обустављено, ако отац изгуби делатну способност, ако буде лишен слободе по казни дуже од године дана, или ако своју власт злоупотреби, — у ком се случају поставља штитник детету

или се отац ставља под надзор суда и са њим се поступа као са штитником.

Туђу децу може усвојити свако, ко нема своје деце, или ко се није заветовао да неће ступати у брак. Усвојилац мора имати пуних 40 година, а усвојеник мора бити млађи од усвојиоца бар 18 година. (Српски грађански закон захтева 15 година у разлици, не одређујући минимум година усвојиоцу). Без ових ограничења допуштено је усвојити само своје небрачно дете, ако се оно не може позаконити браком родитеља. Усвојење уопште не може бити условно, нити ограничено одређеним временом. Не може се усвојити свој брачни друг, ни брат, ни сестра, као ни сродник у правој линији. Уговор о усвојењу мора да је састављен у облику јавно-бележничког акта или оверен од суда (уопште да је у облику јавне исправе) и треба да га потврди суд.

Права из усвојења су ова: усвојеник добија породично име усвојиоца (што је битно), затим између усвојица и усвојеника, као и његових потомака, наступају усвојењем иста права као и између брачних родитеља и деце (у колико закон што не изузима). Поочим стиче очинску власт. Усвојеник овим не губи права према својој рођеној породици, али не ступа у сроднички однос са сродницима усвојиоца. Права између усвојеника и усвојиоца могу се уговором одредити али тако, да се битна страна усвојења не мења и права трећих лица сувише не крње. Овај се однос може и раскинути, али само уговором између усвојиоца и усвојеника. Овај уговор мора бити у истом облику, као и уговор о усвојењу. Најзад предоснова предвиђа и примање деце ради неге (установа која одговара нашем садањем храњеништву). У овом се случају не могу применити права и обавезе, која важе за усвојиоца и усвојеника. Сем тога, они који примају дете на негу, немају права на накнаду трошкова око те неге. Али ако хоће странке да о овоме склопе уговор, суд га мора потврдити, нарочито из обазривости због евентуалног сужавања права детета или због тога што би му се налагале неке нарочите обавезе.

IV Поглавље о штитништву, скрбништву и помоћништву

даје нам нове изразе, јер смо до сад знали за тугорство и старатељство. Штитништво одговара тугорству, а скрбништво и помоћништво старатељству. У главном је разлика између штитништва, скрбништва и по-

моћништва ова: што се штитник поставља малолетним лицима лишеним очинског старања; скрбник се поставља лицима која су из других разлога, а не због малолетности, неспособна да се старају о својим пословима, а која могу бити и пунолетна. Међу тим лицима, делимично лишеним делатне способности, поставља се помоћник. Штитник је дужан да се стара и о особи малолетника као и да управља његовим имањем; док се скрбник и помоћник могу старати само о имању скрбљеника, а могу и о његовој особи.

Суд чим дозна за потребу постављања *штитника*, мора га поставити по службеној дужности. За штитника не могу бити постављена она лица која не уживају делатну способност, као ни она, од којих се не може очекивати, да ће *штићеника* пристојно васпитати и корисно управљати његовом имовином. По предоснови, калуђере и странце не треба, по правилу, постављати за штитнике. За штитнике се неће постављати ни они, које су отац или мати искључили из штитништва, или они за које се зна, да су били у познатом непријатељству са родитељима малолетника или и са њиме самим. Удата жена може се поставити за штитника уз пристанак мужа, изузев ако је њено рођено дете, у ком јој случају тај пристанак није потребан. Пристанак јој није потребан ни кад је са мужем у растави, или му је боровиште непознато, или ако му је делатна способност смањена услед душевне болести. Жени уопште дозвољено је да буде штитник, само јој се противу њене воље ова дужност не може наметнути (изузев ако је мати или баба).

Овде је zgodно напоменути, како се поступало у току година са могућношћу да жена буде штитник. Закон о старатељству 1872 године забрањивао је жени уопште, изузев матери, да буде штитник. Уредба о убрзању рада код судских власти из 1921 године дозволила је жени уопште да буде гутор — штитник, шта више, наметала јој је ту дужност третирајући је исто као и мушкарца, и она се ове дужности могла ослободити само из разлога општих, који су и мушкарцима признати. Истина у пракси и после ове уредбе ретко је постављена жена за татора, изузев као мати или баба малолетникова. Садања предоснова даје јој у овом погледу један фаворизован положај, јер као што смо навели, та јој се дужност може доделити само са њеним пристанком. Иначе разлози са којих се дужност штитника може одбити ови су: навршена 60 година живота, старање о петоро деце или унучади, или вршење једног тешког штитништва или три

мања. Сем тога болест, звање или удаљеност од штитничког суда.

Штитник се може поставити по тестаменту, по предвиђености избора у закону и по избору суда. Родитељи могу тестаментом да одреде штитника својој деци, а ако то не учине (или наступи сметња у његовом постављању) онда закон предвиђа у првом реду брачну матер, затим децу, па бабу са очеве стране; а ако ових нема, онда најближег сродника. — Ако оваквих лица нема, онда ће судија учинити избор. Небрачно детеу суд може поставити небрачну матер за штитника. Ако се ко не би могао примити штитништва са разлога набројаних, морао би у року од 14 дана, од кад је сазнао за судски налог о своме постављењу, извести суд наводећи зашто не може да се прими те дужности. Штитник у дужност ступа по налогу суда и пошто се заветује да ће малолетника на честитост, побожност и врлину упућивати и према његовом сталежу васпитати за корисног држављанина, као и да ће имовином марљиво управљати — добија штитник и формалан акт о своме постављењу на ову дужност.

По предоснови предвиђена је и установа заводског штитништва, као и генералног штитништва. Прво се састоји у томе, што кад се малолетник налази у неком заводу за принудан рад или поправку, или у каквом заводу који се стара о васпитању малолетника, а чије је статут одобрила државна власт, — тада се таквом малолетнику не мора постављати посебни штитник, већ ће штитничку дужност вршити старшина завода. Генерално штитништво састоји се у томе, што ако се не би нашли подесни штитници, који би имали да чувају права и интересе сиромашних малолетника, онда би се штитништво пренело на годишњег органа јавне управе или на неко удружење за заштиту омладине.

Предвиђена је и установа саштитника (помоћног штитника) и то жени штитници који мора бити мушко лице, а суд ће јој га придодати у овим случајевима: 1) ако је отац малолетника тестаментом предвидео саштитника мајци као штитници; 2) ако штитница (жена) затражи ово постављење; 3) ако суд нађе за потребно ово постављање; 4) ако се небрачна мати постави за штитника а интереси детињи ово постављење захтевају.

При избору саштитника, по предоснови, треба имати у виду вољу очеву, предлог жене штитнице и најзад сроднике малолетника. Предоснова налаже, да се старање о особи малолетника у првом реду поверава матери, чак и онда ако она није штитник или се пре-

удала, сем ако интерес детињи захтева друкчију одлуку. Трошкове за васпитање и издржавање малолетника одређује штитнички суд, водећи рачуна о свим потребним околностима и постојећим могућностима у датом случају. Кад су штићеници сасвим без средстава, штитнички суд обратиће се њиховим најближим имућним сродницима за издржавање; као и јавним добротворним задужбинама, ако ових сродника не би било или не би хтели дати; а умолиће и сиротињске заводе, да их помогну докле док се малолетници не би могли сами издржавати. Нарочите дужности штитништва су изналагање и обезбеђење имовине малолетника, вршење пописа на покретне ствари и стављање судског печата. По правилу штитник је дужан полагаати рачуне суду о свом руковању крајем сваке рачунске године. Од ове дужности може бити ослобођен наредбом оставиоца, који је нешто добровољно оставио малолетнику, а и суд га може ослободити ако приходи не прелазе издатке око издржавања и васпитавања малолетника.

Штитништво престаје: смрћу малолетника, тиме што се уклоне сметње вршење очинске власти, пунолетством малолетника, проглашењем малолетника за пунолетног, разрешењем штитника од звања — било по његовој молби, било по службеној дужности. Суд може наредити да и жена штитник услед удаје буде разрешена дужности, као и удата жена ако муж опозове раније дато одобрење. Најзад до овог може доћи и на молбу других за то овлашћених лица. Да би се штитник могао разрешити дужности, потребно је да је навршена штитничка година и да је његов последник уредно предузео управу имањем. Али може му се одузети и одмах, ако суд нађе да је то у интересу самог малолетника или његове имовине. По завршеном штитништву за два месеца, дужан је штитник да преда суду закључни рачун. Од овог полагања рачуна може га штићеник, који је постао пунолетан, ослободити. Награда штитнику не може бити већа од 5% од чистих доходака; а ако је малолетникова имовина незнатна, а штитник је неокрњену одржао или му створио пристојно издржавање, може му се бар при свршетку дати награда према могућности и његовом раду.

Старатељ или скрбник поставља се, као што смо већ навели, лицима која су делатно неспособна из других разлога а не због малолетства, али може и код малолетника у

овим случајевима: у правним пословима, који би постојали између родитеља и деце, или између штитника и малолетника; код самих малолетника, ако између њих дође до правних спорова а сви имају једног истог законског заступника. У том ће случају сваки од малолетника добити засебног скрбника. И код још нерођене деце поставиће се скрбник, било да се потомство не оштети у одређеној му заоставштини, било да се сачува право још нерођеног детета. Поред тога скрбник се поставља и лицима са тешким телесним манама, затим код отсутних и несталих лица, као и код непознатих учесника у неком правном послу. У погледу постављања скрбника и помоћника, њихових права и дужности и управе имовином лица лишеног делатне способности — вреде прописи о штитништву.

Скрбништво и помоћништво престаје кад престану узроци са којих су скрбник и помоћник постављени.

Постоји и установа привременог помоћништва. Привремени помоћник се поставља лицу код кога још није завршена процедура одузимања делатне способности било да му се ова потпуно одузима, било делимично, т. ј. док му се још не постави скрбник или помоћник. О томе кад почиње дејство одузимања делатне способности, кад се делатна способност враћа или претвара, као и на који се начин врши стављање под скрбништво изложено је у судском ванпарничном поступку.

(Свршетак у идућем броју.)

Београд

Милица Влајић

Čitaocima

MOLIMO DA NAM SE ŠALJE PRETPLATA ZA LIST ZA LANJSKU I IDUĆU GODINU. LIST NE MOŽE REDOVNO DA IZLAZI, AKO BLAGOVREMENO NE DOBIJE SREDSTVA ZA ŠTAMPANJE. NAŠI ČITAOCI NEKA IMAJU NA UMU DA SE LIST IZDRŽAVA SAMO OD PRETPLATE.

ADMINISTRACIJA »ŽENSKOG POKRETA«,

Beograd, Knez Mihajlova 46

НАШ ПОЛОЖАЈ

I.

Ni še dolgo tega, ko smo žene — v drugih državah še bolj kot pri nas — s ponosom zrle na sadove vzpona ženske samozavesti, ki je odprla tudi ženi pota v nov svet — v svet, kamor je smel samo mož.

Ne moremo reči: v svet dela in zaslužka, ker delati in tudi služiti je smela, da tudi morala žena že od nekdaj. Toda možnost dela ji je bila omejena samo na nižja opravila, na taka, katerih vršilci so se smatrali v socialnem življenju za brezpomembne in so bili tudi temu primerno nagrajeni za svoje delo. Toda delovna mesta, ki so po pojmovanju današnje družbe bolj imenitna, zlasti pa bolj donosna, so bila domena moških prav tako pa tudi pot do teh mest, ki vodi skozi smotno poklicno izobrazbo. Podoba je bila, da se žena nikdar ne bo smela dotakniti volilne glasovnice, ki je pomenjala izkaznico za udejstvovanje v javnem življenju.

Toda pred desetletji so začele padati ovire druga za drugo in žena je stopila skoro kot polnovreden član družbe in naroda poleg moža — vsaj v nekaterih državah.

A predno se je žena zavedla, se je začela majati ponosna stavba, ker je bila zgrajena na peščenih tleh. V svojem dejanju in nehanju so žene premalo upoštevale poglavitne vzmeti, ki gibljejo družbo, a morajo biti tudi osnova vsakega gibanja — to so sile gospodarskega razvoja. In gospodarski razvoj zadnjih let nas je prepričal, da ni bila idejna borba tisto gibalno, ki je odprlo ženi vrata v javno življenje, temveč razvoj v gospodarstvu, ki je omogočil žensko emancipacijsko gibanje in mu tudi — vsaj na videz — zagotovil uspeh. Gotovo je resnica, da je možnost *političnega* udejstvovanja plod ženine idejne borbe, toda ta uspeh je utemeljevalo in mu dalo realno bazo vendarle *žensko delo po službah* — torej izenačenje nalog moža in žene na gospodarskem poprišču. Ali je mogoče, da bi zmagala samo idejna borba za žensko enakopravnost spričo uničujoče majhnega števila zavednih emancipirank, ki pa je še ginevalo z novo generacijo, čim je imela ta zagotovljen materialni obstoj.

Spoznanje teh dejstev ne prihaja ženam do zavesti niti danes — vsaj večini ne — ko plodovi njihove borbe ginejo vsled istih vplivov, pod katerimi so zrastle. Kakor je gospodarski razmah ženo dvignil, tako jo je gospodarska kriza zopet potisnila nazaj. In namesto, da bi se vsaj danes žena zavedla »nove stvarnosti« ter preoblikovala osnovne temelje svojega stremjenja, se preplašena in zmedena ozira po rešitelju. Ta rešitelj se

ji ponuja v podobi fašizma, katerega se oklepa povsod večina žen. To smo doživeli v klasični deželi fašizma, v Italiji, to je doživela Poljska, to doživlja danes Španija, kjer zmaga fašizem.

Če pogledamo in premotrimo ženin položaj v Nemčiji, kjer je bila nedavno že na višku svojega stremjenja, tedaj precej določno lahko sklepamo na dobrine, ki jih prinaša ženi fašizem tudi drugod, čeprav spreminja svoj obraz rešenika žene in delovnega človeka zlasti iz vrst srednjega sloja in obče »malih ljudi«.

Takoj po prevzemu vlade so nemški fašisti (kakor prej italijanski) izdali posebne odredbe glede ženskega dela, na podlagi katerih je bila tisočim in tisočim žen odvzeta možnost in pravica zaslužka. Objubovali so, da bodo namesto njih zaposlili moške z zvišano plačo, da si bodo lahko ustvarjali družine. Toda nič takega se ni zgodilo. V resnici so tovarne odpuščale starejše ženske delovne moči, a tudi moške, na njihova mesta so pa sprejemale mlajše moči, povečini zopet ženske, ter so jih plačale s sramotno nizkimi mezdami. Nekdaj — mislili smo, da je bila takrat doba najhujšega kapitalističnega zatiranja — bi se delavci upril s stavko proti takemu postopanju. Danes pa zaslepljeni ali pa plačanci velekapitala — fašisti — kaznujejo vsak upravičen odpor s smrtjo. Vsa dekleta, ki so lansko leto dovršila šole, so morala iti na deželo delat k bogatim kmetom in veleposelstnikom. Za plačilo dobivajo navadno samo hrano.

Nič navdši kot položaj delavke, ni položaj žene srednjega sloja. Tudi tukaj velja pravilo, da mora poročena žena zapustiti službo, neporočena pa sme služiti samo tedaj, če ne odjeda nobene muškemu kruha. Po eni zadnjih odredb je kaznovan vsak delodajalec, ki sprejme žensko v službo. Glede državnih služb je bila izdana sledeča odredba: »Ženske naj se odstranijo z njihovih dosedanjih mest ter naj se zaposle v slabše nagrajenih in manj odgovornih službah ali pa kot služginje. Smatram za popolnoma pravično, da se pri enaki kvalifikaciji daje prednost moškim proslcem pri nameščanju v javni službi.«

Kar se tiče učiteljskega stanu, velja sledeče: ženska ne sme imeti vodilnega mesta niti na dekliški šoli. Sistematično naj se dela na to, da se žena izloči kot učna moč. Ženska ne sme poučevati tako zvanih oblikovalnih predmetov, kakor so zgodovina, slovstvo, filozofija, ker se bi lahko spozabila in podajala snov na nemoški način. V njen delokrog spada kvečjemu poučevanje prirodnih znanosti, risanja in telovadbe. Tudi sodna služba ni dostopna ženski, ker je žaljivo za moško

čast, da bi nastopala nasproti moškemu kot sodnik ženska.

Dosledno stremljenju, da je treba ženske izločiti iz služb, zapirajo fašisti ženskam dostop do poklicne izobrazbe. Kakor znano, sprejemajo v Nemčiji na vseučilišče samo 10% žensk od celotnega števila vseh prijavljenec. A še te, ki posejajo šole, ostanejo po dovršenih studijah na cesti brez zaslužka. Brezposelna podpora je ukinjena, kajti denar je treba obrniti za bolj koristne namene: vojne priprave so danes na prvem mestu in njim se mora umikati ljudska beda.

Namesto feminističnih, kulturnih in raznih humanitarnih ženskih organizacij se snujejo tudi za ženske raznovrstne militaristične organizacije, ki naj usposobijo dekleta za vojaško službo v bližajoči se vojni.

To je odrešitev žene po fašizmu.

II.

Če pogledamo v druge države, moramo žal priznati, da zlasti kar se tiče zadržanja vladajočih napram ženi, pridno korakajo za izrazito fašističnimi vladavinami. Povsod isti pojavi: zapiranje ženskih šol, metanje žensk na cesto, kjer to kapitalistu bolj konvenira, utrjevanje avtoritete moškega šefa, manjša nagrada za žensko delo itd.

In če napravimo pregled v naših razmerah, se nam odgrne prav ista brezupna slika; fašistične metode niso ostale monopol ene same ali dveh držav. Tudi pri nas so pred par leti zaprli ženske učiteljske šole, omejuje število gojenk pri vstopu v druge poklicne šole, otežkočajo šolanje z različnimi pristojbinami in šolninami itd. Pri nameščenju v službe imajo prednost moški, samo tam, kjer potrebujejo delovno moč za 200 in 300 Din. sprejmejo žensko. Znani so primeri, ki so podobni onemu Državne hipotekarne banke, ki je lanske leto razpisala natečaj za sprejem 25 uradnih pripravnikov za službo v bančni centrali in podružnicah. Vsi *prosilci morajo biti muškega spola*. Isti pogoj je stavila Uprava državnih monopolov. Že pred dvema leti je izdala Privilegovana agrarna banka odredbo, glasom katere izgubi službo vsaka uradnica takoj: »Službo izgubi tudi tista že nameščena poročena žena, ki dobi otroka.« (Zaščita družine v praksi!) Znano je tudi, da uvaja prometno ministrstvo numerus clausus za žene, po katerem sme biti v poštnem resoru samo 30% žen, od teh pa samo 5% z akademsko izobrazbo. Da je tudi v drugih panogah ista tendenca, priča izkušnja. V preteklem šolskem letu so se vršila nameščenja učiteljskih abiturientov v dravski banovini v sledečem razmerju: do meseca maja je vložilo prošnjo za namestitev 135 moških, od katerih je bilo nameščenih

114; žensk je prosilo 350, od teh je bilo nameščenih v državni službi 8, v dnevničarski 7, iz kreditov bednostnega fonda 45, torej skupaj 60. Danes so v državni službi že vsi moški prosilci, ne pa še vse ženske.

Nič boljše se ne godi privatnim nameščenkam. Tu se vrše redukcije kar na debelo. Nekaj posebnega pa so plače privatnih nameščenk: 300 dinarjev je kar zadosti. Ali ne tirajo taki pogojji sami dekleta v prostitucijo? Nekdo je vprašal nekoga gospoda, kako more živeti njegova tipkariča od tako majhne plače. On pa je odgovoril: »Saj ne živi od svoje plače. To ima kvečjemu za nogavice in za puder...«

Prav tako bedno je življenje delavke, v mnogih primerih pa še bednejše. Saj so med njimi celo take, ki dobe po 50 par od ure. Kjer med delavkami ni tako hude brezposelnosti, je to samo vsled tega, ker jih podjetnik lahko slabše plača kot moške. Tako je mnogo delavskih družin, kjer preživlja žena s svojo bedno plačo moža in otroke.

To so samo gole utovitve. Globlji pogled v življenje naše žene iz delavskih, pa tudi srednjih slojev, bi nam pa nudil pretresljive slike današnje socialne bede. Toda moj današnji namen ni, podajati take primere, temveč je njegovo težišče usmerjeno drugam.

III.

Za nas je danes najvažnejše, da napravimo bilanso o naših odpornih silah ter o njihovem uveljavljanju pri napadih na naše pravice. Poudarjam, da ta bilansa ne sme biti fabricirana s sentimentalnimi frazami, temveč treba je, da tudi me ženske enkrat prenesemo odkrito besedo.

Odpor zavednih žen v Nemčiji je bil zlomljen s pomočjo žen samih in sicer večine od njih. V obračunavanju s svojimi nasprotnicami so se posluževale surovih metod moških pristašev, ki so tekmovali med seboj v nasilju in denunciantstvu. Danes je nemško žensko gibanje zlomljeno, nemška žena zapada v srednjeveško suženjstvo — a pot temu suženjstvu je pomagala utirati sama.

Tudi naše pravice — kolikor smo jih pač imele — ginevajo. In kakšno je naše zadržanje ob tem spoznanju?

Osnovna poteza naših žen — mislim, da govorim lahko za vso Jugoslavijo — je indolenca. Ko je lansko leto ob prvih zelo očitnih primerih kršitve enakopravnosti v državni službi sklicala ženska zveza protestni zbor v Beogradu, je rekla neka stara borka za ženske pravice: »Ženske imajo tako usodo, kakršno zaslužijo.« To so značilne besede, katere si moramo priklicati v spomin ob naših porazih, ki se vrste drug za drugim. Ko

so združene ženske organizacije v Ljubljani priredile protestno manifestacijo iz istih vzrokov, so izdale letak s pozivom: žene zdravite se. Toda, kako malo se jih je zdramilo, priča dejstvo, da niti mala dvorana v »Zvezdi« ni bila polna. Na izjave, ki so jih dajali lansko leto ob tem času naši »narodni zastopniki« in ki so zlovesče napovedovali močno klofuto ženskam, niti ena žena ni reagirala s kakim člankom, protestom, ali samo vprašanjem na ženska društva. In vendar je n. pr. izjava Nikole Markovića nadvse porazna. Listi so poročali iz njegovega govora: »Kar se tiče predlogov glede redukcije žensk v državni službi, je govornik mnenja, da se naj izločijo iz državne službe sploh vse ženske in uvede vsaj za 10 let zapore vsakega novega sprejema. Ženska spada v družino in k ognjišču, ne pa v pisarno.« (Po Slov. Narodu, 2-III-1934). Govornik se je tudi močno zgražal, da je v državni službi 18.000 učiteljic in morajo ostati radi njih moški absolventi učiteljski brez mest.

Ko je prišel veliki udarec ženam v poklicih lansko leto dne 13. aprila, ko je bila objavljena izpembema uredbe o draginskih dokladah, na podlagi katerih so bili prizadeti socialno najšibkejši, zlasti pa ženske, se je pač oglasilo nekaj žen, toda razmeroma prav malo, spričo strašnih krivic, ki naj jih pokažem samo v enem primeru izmed stoterih: hčerki, katere mati ima Din 200.— pokojnine, se odtegne od njene plače, ki znaša Din 800.— ...Dinarjev 300.— Vsled slabih izkušenj, ki smo jih imele ob priliki drugih ženskih protestov, smo si upale sklicati protestni zbor le v malo kavarniško dvorano. To pot jih je prišlo kakih sto, torej tudi razmeroma malo, če pomislimo, da klofuta ni bila moralnega značaja, ampak zelo materialnega... Sprejeto resolucijo smo poslale vsem poslancom in senatorjem ter vsem strokovnim organizacijam. Ko je neki poslanec pokazal resnično dobro voljo zavzeti se proti storjenim krivicam in je zahteval od Ženskega pokreta, ki je akcijo vodil, konkretne predloge, smo zopet sklicale sestanek javno potom listov, na katerega je prišlo tako malo žen, da je sramota.

Zelo značilno za mrtvilo, ki vlada tudi med našimi delavskimi ženami je bilo protestno zborovanje radi osnutka zakona za minimalne mezde (19-IX-1934). Ta osnutek je predvideval za ženske znatno nižje mezde kot za moške tak, da bi zaslužila delavka dnevo po 4—13 dinarjev manj kot moški. Določanje prejemkov v takem razmerju bije v obraz načelu: za enako delo enako plačilo. Razumljivo je, da je Zveza delavskih žen sklenila protestirati, a pridružile so se ji tudi državne nameščenke, organizirane v društvih Jugosl. ž. zveze, saj tudi one bridko občutijo, da se jim reže kruh po spolu. Tudi krivice, prizadejane državnim

državnim nameščenkam pri zadnjih redukcijah ter pri novih nameščenjih še niso popravljene. To zborovanje je izpadlo naravnost porazno: delavk je prišlo kakih 20, dasi je bil protest prirejen v njihovem imenu in v njihovo korist, drugo so bile nameščenke, po večini pa zastopnice raznih društev. Tik pred zborovanjem sta odpovedali 2 delavski govornici, prav tako so odpovedale državne nameščenke, tako da je morala v zadnjem trenutku priskočiti na pomoč neka profesorica.

Razmeroma dobro je izpadla mirovna manifestacija, ki se je vršila 28. novembra: odzvalo se je kakih 150 žen, a izdalo se je v agitacijske svrhe 700 letakov. Vendar je tudi ta številka porazna za tako važno prireditev, kjer so prizadete v prvi vrsti žene. Kajti, ali je prav, da apatično gledajo, ko drugi pripravljajo morijo milijonov njihovih mož in otroka?

Med intelektualkami so učiteljice najmočnejše po številu in po važnosti položaja v družbi. V neposrednem stiku so s širokimi ljudskimi plastmi, zato bi bil lahko njihov vpliv na žene dominanten, vodilen. Toda priznati moramo, da so v porazni manjšini tiste, ki se tega zavedajo in ki skušajo to spoznanje uveljaviti v življenju. Najtočnejšo sliko o vplivu učiteljic, nam nudi njihov položaj v organizaciji. Dve tretjini jih je, toda ne samo, da nikdar ne nastopajo kot homogena celota, da nikdar ne podpirajo druga druge kot članice kolektiva, temveč si celo nasprotujejo. Značilen za zavednost učiteljic je sledeči dogodek: na občnem zboru nekega sreznega društva sta bili predlagani 2 kandidatni listi: na eni je bila predlagana za predsedniško mesto ženska, na drugi pa moški. In v društvu, kjer je $\frac{2}{3}$ učiteljic, je zmagal moški. Poudariti je treba, da je dotična učiteljica uživala splošno zaupanje svojih tovarišic. Tudi drugače, v skupni stanovski organizaciji skoro nikdar ne vprašajo po načelnem motivu nesoglasij, temveč se odločijo vodno po osebnem nagibu.

IV.

Naša bodočnost? Obetajo se nam še težji časi. Morda nam bo ponižanje in trpljenje prineslo očiščenje od naše malomarnosti in površnosti. Morda ima prav veliki avtor naše simbolične drame »Hlapci«, ko pravi: »Velikega petka je bilo treba za veliko nedeljo; smrti Boga je bilo treba, da je zavznilo in zapelo ponižanemu človeku veličastno vstajenje.«

Bridko in brezupno bi bilo, ko bi ostalo samo pri ugotovitvah, enkrat javno izrečenih tako, kot se vedno pogovarjamo o njih med štirimi očmi. Sikrajni čas je, da gremo na delo vse, da v prvi vrsti delamo na sebi in na svoji okolici, da se zavemo pomena skupnosti, da se za vedno otresemo stereotipnega refrena: kaj me briga. Napadi od

vseh strani zahtevajo strnjeneга odpora v enotni ženski fronti.

Jugoslovenska ženska zveza v Sloveniji se v polni meri zaveda svoje odgovornosti, o čemer priča značaj njenih akcij in vsega njenega prizadevanja.

Za resničen uspeh pa je treba opore vseh ženk, ki se zavedajo resnosti časa zlasti glede ženskega položaja. Za to proči z osebnimi predsodki, ki so samo ovira resnemu in poštenemu delu.

Ljubljana.

Angela Vodé

ПАТЊЕ ЖЕНА

— СЛИКА ИЗ ЈУЖНЕ СРБИЈЕ —

Г-ђа Нада Катанић описала је у скопском „Вардару“ од 7-ХИ-1934 г. састанак сељака у селу Бразди, који је одржао „Женски покрет“ из Скопља. Њен чланак који је био отштампан у „Вардару“ с насловом „Под каквим се приликама поређа јужно-србијанска сељанка“, доносимо и у нашем листу с топлом жељом да женска друштва у Јужној Србији напредну своје снаге за то да нестану овакве патње жена као што су изнете у том чланку. Чланак гласи:

Женски покрет у Скопљу, као што је о томе и раније било речи, развија живо своју делатност не само у вароши, него, што је још важније, и на селу. У вароши се пружа свима женама прилика да чује разна предавања, па и савете комшиница, који су некада врло паметни. Али жени са села, одакле иначе потиче наш најбољи елемент, не пружа се прилика да чује разна предавања из којих би извукла знање које би јој каткад послужило у њеној озбиљној и тешкој улози домаћице и мајке.

Чланице Женског покрета увиделе су од колике би користи било одржавање предавања сеоским женама, које због незнања формално пропадају, па су одлучиле да с времена на време одлазе у разна скопска села и да просвете, бар колико толико, заосталу јужносрбијанску сељанку.

Зато су у недељу, 2 децембра, председница г-ђа Катарина Михајловић и управне чланице г-ђа Даринка Крчић и г-ђа Даница Милићевић пошле у село Бразду, у срезу скопском, са намером да у једноме предавању обавесте сеоску жену о многим корисним стварима. Учитель у Бразди г. Александар Бошковић, као и његова жена г-ђа Зора Бошковић, били су веома љубазни, те су их најсрдачније дочекали и сакупили жене из целог села да чују предавање г-ђе Даринке Крчић.

У школској учионици је било преко шездесет жена у лепој скопскогнорској ношњи. Оне су најпажљивије саслушале предавање г-ђе Даринке Крчић, која им је на један, њима приступачан, начин говорила о хигијени

при порођају жене. Паметне, отресите и природно интелигентне, оне су сваку реч добро разумеле. Када је г-ђа Крчић казала да после порођаја морају лежати најмање седам дана, чуло се неколико гласова из те гомиле жена:

— Е, госпођо, али шта да радимо кад нас мужеви терају два дана после порођаја на њиву?

— Ти се буну, реци му да не можеш и да не смеш!

— Како смем да кажем да не могу? Он ће онда да ме бије и ја морам да идем. Два дана после порођаја и ја морам да копам, да носим воду.

Г-ђа Крчић је, затим, говорила како се треба пре порођаја, за време порођаја и после порођаја чувати. Нагласила је и то да њихови мужеви не смеју бити оно што су били њихови стари, да је жена једно слабије биће које треба помоћи и поштедети, а нарочито пре и после порођаја не дозволити јој да ради.

Тада се у тим женама појавио бунт и оне су искрено заплакале, срећне што их једна жена — варошанка — разуме и што сматра да и сељанка има права на човечан живот. У тим женама не само да се појавио бунт, него се и надражила рана, неизлечена рана, коју је створио робовање у царству мужевљевог имања.

После предавања г-ђе Даринке Крчић настале су праве исповести жена. Оне су причале о страхотама њихових многобројних порођаја. Ако жена не може да се породи, онда њен муж стане испред жене и нагло испали пушку. И наравно у оном препаду жена се породи, али јој зато остају страшне последице. Други начин је тај што жене завежу на траг руке, ухвате за то ужи и свом снагом коленима ударају породиљу у крстине, док се жена, наравно у паклим боловима и мукима, не породи. „Тако раде Срби, Српкиње сте, кажу нам они!“ Затим има још један начин: бабике, а то су обичне сељанке, дуго масирају жену по стомаку, док се она превии од бола. Те „бабике“ се упуштају и у опасније послове. Оне својим прљавим рука-

ма баратају и по утроби жене док дете изиђе на свет.

Све су то страхоте и паклене муке којима је изложена наша сељанка. Њима је потребно да их неко поучи, да их разуме. Зато су сељанке отвориле срца и једна од њих нам је причала:

— Породила сам се у кући сама. Окупала дете, завила га и тек онда легла. Сасвим разумљиво да сам се породила у стојећем стању. После два дана муж ми је стално говорио да треба да устанем и да идем на њиву. Говорила сам да не могу, али он ме је тукао, па сам се дигла и пошла. Копала сам, радила, да ме муж не би поново тукао. Када ми је дошла свекрва, ја сам јој све испричала. Мислила сам да ћу бар у њој наћи заштитника, али ми је она одговорила да се и са њом исто тако постуало и да је ипак жива. Шта сам могла да радим? О болестима, које су после тога наступиле нисам никоме ни говорила. Било ме је срамота.

Жена почиње да плаче. У њој се бори стара и нова жена. Њу боли то робовање и непросвећеност. Завидне су што варошанке знају да се чувају. Старе жене, кад би нека

млада породиља због тровања крви после порођаја умрла, говориле би: „Судбина је тако хтела!“ Оне просто гурну у пропаст својим незнањем снаје, и онда кажу ди је судбина тако хтела. А муж, њему је главно да му дете остане живо! А жена, па Боже мој, он ће се оженити другом!

Свака друга жена на нашем јужносрбијанском селу има деформисане органе од порођаја.

Оне чувају и децу на најпримитивнији начин. Једну девојчицу од две године мајка је завила у повој и још увек је доји. А мајка кашље и пљује крв. Толико је болесна да је два иде. Дете је такође болесно. Када је од мужа потражила новаца да иде лекару, он јој је одговорио:

— Ти мислиш да ја имам паре за бацање. Ни моја мајка није ишла лекару, па је ипак жива. Ако ти не ваља, иди...

То су, дакле, прилике под којима живи наша жена на селу. У име свих жена, колико нас има широм Јужне Србије, ја скрећем пажњу на ове чињенице и позивам на узбуну, на рад на спасавању сеоске породице!

Нада Катанић

ЖЕНА У НАШЕМ КРИВИЧНОМ ПРАВУ

„Потчињеност жене је недостојна човека и штетна за развитак друштва.“

Т. Масарик.

I.

Једна од основних непотпуности уређаја људског друштва јесте несумњиво запостављеност и обесправљеност добре половине човечанства, жене. Истина људско друштво није када било, нити је сада, а ко зна да ли ће и у догледно време бити савршено тако уређено, да му се неће моћи што шта и капиталнога замерити. Али је извесно да се оно све више сређује, унапређује и усавршава, те тако напушта једну по једну од својих заблуда, ненормалности и неправди. То бива кад брже кад спорије, али је неоспорно да друштво евоулира ка бољем, потпунијем и савршенијем типу. То је неумитни закон социјалне еволуције, чему за доказ служе између осталог престанак и укидање античког робства, средњовековног феудалства, леп број савремених, напредних социјалних законодавстава и социјално—етичка улога савремене државе. Но, још и дан данас читави народи не могу да се ослободе једне заблуде о психофизичкој инфериорности жене, те и о „уж-

ности“ и „оправданости“ женине запостављености и обесправљености. Са малим изузетком у доба матријархата, све остало време историјског друштвеног развоја мушкарци су присвојили сва постојећа права за себе, „јачем полу“, а жени „слабијем полу“ оставили само бројне дужности и све облике рада, па и најтеже.

Овај заиста ненормалан и неправичан положај у односу мушкарца и жене, мушкарац је заузео од најстаријих времена, па све до наших дана само на основу права песнице, права јачега, премда је то преко својих правобранилаца вешто прикрио и завио у форму природности и нужности због „доказане“ женине инфериорности. Али су са развијањем боље човечности, научне објективности и нарочито друштвене целисходности, умови напредних народа почели доказивати нетачност и некорисност, неморалност и неправичност оваквог мушкарчевог става и његовог непризнавања основних жениних права. Редови, пак, оних научних ауторитета, који су хтели науком доказати неку психофизичку инфериорност женског пола, постајали су све ређи и ређи, јер су све њихове тезе о тој инфериорности падале једна за другом баш на осно-

ву тих научних испитивања духовних и физичких диспозиција, својстава и снага жене.

Благодарећи све правилнијем научном гледању и испитивању мушкарчевих и жениних способности, више просвећености народних слојева с једне стране и стварном доказу женине развијености и издржљивости у животној борби с друге стране, почели су водећи кругови напредних народа сматрати жену равноправним људским бићем. Тога ради, залагали су се и настојавали спровести ту равноправност не само у економском, већ и у политичком и правном погледу. На основу таквог става диктираног уосталом животним условима, поједини напредни народи удовољили су захтеве жена за равноправност са мушкарцем, а жена је својим корисним и успешним радом доказала оправданост својих захтева. У земљама, у којима то још није учињено, све је већи број оних који се несесиично залажу за равноправност жене. Један од тих поборника у нашој земљи, јесте д-р *Ф. Чулиновић*, претседник окружног суда, добро познат коферансијер и писац правних и економско—социолошких расправа. Он је издао ових дана научно темељну и ретко документовану књигу о положају наше жене у кривичном праву.

У овој књизи д-р Чулиновић третира научно, а ипак врло јасно са правне стране положај наше жене у законодавству ранијих времена и садашњице.

II.

Ради наших читалаца, а првенствено жена, осврнућемо се на основне мисли ове књиге.

У самом уводу књиге г. д-р Чулиновић осврнуо се на женско питање уопште, што је сасвим умесно ради правилног гледања постављеног проблема. Одмах констатује стварну постојећу чињеницу: да се женском питању, које се код нас од скоро појавило, не посвећује она пажња, коју оно несумњиво заслужује. То образложаватим, што се вагда под женским питањем мисли и расправља само о политичким питањима и политичкој равноправности полова. Ради тога једностраног схватања женског питања, вели г. Чулиновић, погрешно се гледа на сав женски покрет, а код ширих народних слојева то је изазвало омаловажавање, осуђивање или у најмању руку незаинтересованост.

Мислимо да незаинтересованост женског света у маси за савремено женско питање није у томе, што женски покрет првенствено пропагира политичку равноправност полова,

или бар не само у томе. Та индоленција је у многе и због тога, што су шири слојеви наше жене недовољно просвећени, па теже схватају сваки духовни покрет, а с друге стране савремени живот је тако тежак и компликован да жена нема ни времена ни могућности да се боље и дубље упозна са тим покретом. Овакви се духовни покрети недовољно просвећеном народу сами од себе тешко шире. Они хватају корена ако су животним, економским приликама јако условљени, али се теже шире под сметњом других негативних прилика. Напротив, такви покрети брзо освајају шире народне масе ако се напредним реформама централне власти потпомажу и потпешују. Јединствен пример томе служи најбоље брза еволуција и напредност турске жене, која је до Кемала сва била у оковима празноверја и предрасуда, док сада смело и успешно ступа у редове најнапреднијих жена данашњице.

Даље се у расправи примећује да политичка права и равноправност жене не могу бити никако главни циљ женског покрета, већ само део жениних захтева за побољшањем њеног положаја. На супрот досадашњем и садашњем једностраном схватању женског питања, г. др. Чулиновић вели да је од политичких права и овлашћења овде важније питање: како је регулисан женин положај у кривичном праву код нас.

„Док ова два правна подручја дубоко засецају у највиталније женине интересе, дотле је политичка равноправност више или мање готово споредан део равноправности полова уопште. Примарни је, дакле, интерес жене да се у приватно-правном погледу и у домени кривичног права потпуно истакне њезина особност, . . . а све остало је само секундарне важности. Равноправност у политичком погледу била би само последица равноправности на приватноправном подручју и њене потпуне правне заштите у кривичном праву“.

Слажемо се са г. Чулиновићем да приватноправна и кривичноправна заштита дубоко засецају у највиталније женине интересе и да би требало да буде један од главних захтева женског покрета. Али тешко да се може рећи и прихватити становиште да политичка равноправност буде један споредан део равноправности полова уопште. Напротив политичка равноправност полова, али права и потпуна јесте једна од битних чинилаца равноправности уопште. Са политичком равноправношћу полова много ће се пре остварити и тако потребна кривично-правна и друга законска је-

днакост, него што би се са приватно-правном једнакошћу постигла политичка једнакост полова. За доказ томе служи нам пример француске жене, која је у приватноправном погледу знатно изједначена, док је у политичком погледу остала обесправљена.

Ни формално јавно-правна, ни политичка равноправност не вреде у суштини много без оне треће есенцијалне, економске и опште социјалне равноправности полова. Економски чиниоци људског друштва су база целокупне духовне, и правне зграде данашње цивилизације, како се научно доказује, а ова је сама „Uberbau“ економског постојаменшта.

Г. др. Чулиновић је сваки одељак, сваки став и сваку своју мисао у расправи поткрепио читавим низом напомена, доказних чињеница тако да је правилно осветлио и расмотрио и општи проблем женског питања и равноправности полова кроз њихове историјске периоде и мене. У кратким, збијеним напоменама, он је у истини написао једну ретко документовану студију о женском питању из којег се јасно види потпуна слика овог важног друштвеног питања, као и улога и назори појединих друштвених класа у гледању на жену и њена права. Тако он с правом констатује жалосну и парадоксалну чињеницу како је у највећем делу белетристичке књижевности свију народа жена уздизана на сам прјестол светости и недостижности, најлепше су песме спеване у њену част, а у исто време та узвишена особа лишена је била свију основних права човека и грађанина. „Ко је она што се види као зора, лепа као месец, чиста као сунце, страшна као војска са заставама?“ (Соломон, Песма над песмама). Беатриса је отворила генијалном Дантеу нове видике и пут у вечност, а Толстојева Кађуша Маслова прави је ањео добротe и праштања.

Слично је стање било у погледу положаја и права жене у разним религијама. Култ жене постојао је и много пре хришћанства, али је у хришћанству добио не само своју потпуност и висину, већ и чудну парадоксалност. Јер док је с једне стране жена узвишена на највиши степен моралне вредности до самог божанства (култ мајке Божје), докле на другој страни бачена је у кал до узрочнице сваке несреће и свега зла, (грех прамјке Еве). „Тридентински концил удара анатемом против онога, који тврди да је боље у браку, неголи ван њега“. Инквизиција је палила и проклињала жену, јер је сматрала да је она била разблудна кћи Луцифера и заводиља на зло и несрећу.

„Кроз цео средњи век провејава за жене страх и трепех за њихова најосновнија права, само зато што су биле жене. Често је достигао само један злогуки сан каквог болесног фанатика, па да се на ломачу попне и најневинија жена. Само за време великог инквизитора Томе Деторквемада прогутао је пламен у Шпаније неколико хиљада жена осумњачених за вештице“.

Средњевековни прогон жена захватио је скоро цео свет, али нама ипак служи на част, што се код нас није толико одомаћило и постао као нека врста народне славе. „Autodafé“ и слични случајеви били су код нас спорадични, за које се наш народ на срећу, никад није много загрејавао.

У одељку „положај жене у нашем праву уопште“ приказане су главне карактеристике старог и садашњег нашег законодавства, његове бројне неповољне и ретке садашње повољне одредбе женине правне заштите и правилног третирања.

„У нашем данашњем закону положај жене је доста ублажен, али уза све то ипак не одговара ни приближно схватању жене и њене природе, ни важности у друштву. Велики је број страних законодавстава, који и дан-данас стоје на становишту женине неспособности да сама отпрати своје послове, наређујући да узима мушкарца за заступника.“

Већ Code civile наређивао је у чл. 1124 да тражи од мужа такав пристанак и то не само за склапање правних послова, чак и за примање поклона, прихвата и наследства, него и за то да сме бити странка пред судом, било као тужитељ, било као тужена. (Требало је доста дуго и у самој Француској да се ова начелна пословна неспособност жене донекле исправи). Из Code civile прешло је ово ограничење женине пословне неспособности у сва романска законодавства, па и у наш србијански и црногорски“.

„Ретка су међутим звкодавства, која су признала више или мање равноправност жене са мушкарцем. Жена је потпуно изједначена са мушкарцем нпр. у законодавству Совјетске Русије и Североамеричких Удружених Држава. Доста је повољно регулисан женин правни положај у свима скандинавским државама“.

„Сва наша законодавства сматрају жену као подређено биће, које не може имати једнаку правну способност као мушкарац. Ради тога је нормирано да у многим правним пословима жена мора имати заступника.“

До доношења нашег јединственог закона о земљишним књигама у 1930 години, жена није могла бити ни сведок на земљишнокњижским исправама, а сама мајка као тудорица деца морала је имати мушкарца као сататора. На србијанском правном подручју ограничење пословне способности удате жене веће је него ограничење пословне способности малолетника. Док дете од пуних 7 година може по § 533 Српског грађанског закона само закључивати правне послове, којим се не обавезује, докле жена ни такве послове не може закључивати без одобрења мужа.

По закону о старатељству, жене осим мајке, нису биле способне за старатељство. Ова је одредба укинута тек уредбом о убрзању рада од 1922 године, али за удате и даље је остала норма — одобрење мужа. — У наследноправном погледу жена је искључена из наслеђа од стране најудаљенијих рођака задругара, једино што се матери, удовици признаје право уживања.

„Досадање наше кривично право пружало је исту, ако не још и тежу слику. По казни-телном закону од 1860 године жена је имала изразито подређен карактер особито у породици према кућном старешињи. Жена је ту често била не само подређена, већ и најгрубље зостављана, али стварне законске заштите није имала. Била је у ствари један задругин слуга више са безброј дужности и никаквих права.“

По нашем кривичном закону од 1929 год. не постоји разлика између полова починитеља кривичног дела. Док је по неким нашим ранијим кривичним законима удата жена третирана најчешће као објект мужевљеве брачне власти, докле по новом кривичном закону, равноправна је са мушкарцем и самовласан је носилац свију права и дужности. Али од равноправности полова у кривичном закону много је важније питање како је регулисана кривично-правна заштита жене и њени правни вишајни интереси.

У материјално-правним одредбама нашег кривичног права као најважније за животни и материјални интерес жене, јесу одредбе о заштити женине личности и њеног повољног интегритета, одредбе о побачају, о ошмици, о силовању и завођењу, о проституцији и свођењу.

Карактеристично је за наше позитивно кривично право, да се на жену осврће само као на сексуално биће и узима у заштиту интересе полног интегритета.

Од највећег је пак значаја за сваку жену питање правилног уређења слободе вољног побачаја. Садање нормативно уређење не може задовољити потребе савременог живота и сва права жене као личности. Старија кривична законодавства разнолико су се односила на ово питање. Кажњавање побачаја имало је примарно у старија времена највише карактер кривично—правне заштите жене и жениног телесног интегритета, а доцније се тек развило до садашње самосталне форме. Није се радило о казни трудне жене, ако она сама, или ко други, њеним пристанком изврши побачај (Хамурабијев закон, Мојсијев закон и др.). За вољни побачај кажњавана је жена врло ретко, јер је он готово свуда дозвољен, јер је задирао само у правне интересе фамилије.

У старом грчком и римском праву није уопште кажњаван побачај као побачај, већ само као последица туђе повреде. Тек император Септимије Север наредио је због честих нехигијенских побачаја и смртних случајева да се побачај кажњава као и свако друго тровање. До кажњавања вољног побачаја долази тек под утицајем религијских идеја, више него од страха од депопулације.

У Јустинијанов законик казна о вољном побачају ушла је на основу религијског схватања о ослобођењу од првородног греха путем крштења, које се лишава свако побачено дете, ембрион. Из тог законика и ради тог тумачења, ушла је одредба о казни побачаја у све доцније, па и данашње законике.

Вољни побачаји дозвољени су за сада у Кини, Персији, Пољској и Совјетској Русији, у ове две земље под условом да побачај изврше лекари.

По нашем данашњем кривичном праву изузимају се унеколико од строге казне само ванбрачне мајке, напуштене и презрене, и лекари који врше побачај ради спасавања мајчиног живота уз претходну пријаву властима, а на основу лекарско-комисијског мишљења.

Овом другом бенефицијом најмање се користе шири, сиромашни народни слојеви због компликованости дозволе. Према овоме видимо да законодавац сем медицинских разлога није уважао и друге исто тако важне индикације за побачај као: социјалну, еугеничку и принципјелну. Свака од њих претставља скуп виталних жениних интереса, које би право и закон морало заштитити. Сама социјална индикација, била би довољна, по правилном гледању писца, па да се укину бране за дозволу вештачког побачаја.

„Оправдана је тежња“, вели г. др. Чулиновић, „сваке државе да има што већи број становника као гаранцију против туђинског напада. Поред те разумне жеље, данас, свакако, неће бити неумесно поставити и други захтев, да то становништво буде обескрбљено са *пошребним условима за живиш*. Није од споредне важности да ли извесна држава има милион задовољних и економски срећних становника, или ако је од тога броја барем две трећине очајника без игде ичега, способан на сваки злочин, само да би се могао сдржати. Ако каква сиромашна трудна жена већ има извешан број деце, коју једва исхрањује, зашто да је силимо да породи 6, 7, када зна да оно доноси пропаст и невољу целој породици! *Крај шешке немашћине, болести и пашње најлакши је пуш до узјамне мржње*. Наводи пак, да је социјална индикација противна одржању људског рода, неосновани су према великом наталитету у Кини, Јапану, Совјетској Русији и поред дозвољеног побачаја.

Данас у ово стање кризе и опште немаштине, најшири сиромашни народни слојеви упућени су ипак на побачај и поред законске

забране — као на једини излаз из мучне ситуације. Како они немају сретстава да га обаве хигијенски и по лекару, тамо има највише жртава. Управо и одатле *постјаје побачај*, „*горуће*“ *пашање сваког друштва*.

Исто су јасно и убедљиво изложени и документовани и еугенички и принципијелни разлози за вољни побачај, те сви скупа указују на нужност и потребу нормативног уређаја слободног побачаја.

Г. др Чулиновић је у својој расправи са темељним научно-правним познавањем третирао и сва друга питања женине правне заштите и ради научне објективности и друштвене целисходности залаже се искрено за њихово правилно решење.

Ради оваквог правилног, објективног разматрања највиталнијих питања и права жене и отвореног залагања за иста, заслужује пуно признање у свим женским редовима. Народу своје и истини се служи објективним и јасним расправљањем свих, па и најслојенијих друштвених, и правних проблема.

Вршац

Анђелија Милићевић

U C A R I G R A D !

Roman i realnost će se susresti na obalama Bospora kada bude Internacionalna alijansa za pravo glasa i gradansku i političku akciju žena sazvala *dvanaesti Kongres od 18 do 25 aprila 1935 u Istanbulu* zahvaljujuć srdačnom pozivu turskih žena. Svako savezno društvo iz četrdeset zemalja će poslati svoje delegate, a pozvana su sva ženska društva, nacionalna i internacionalna koja simpatizuju sa programom Alijanse, kao i svi muškarci i žene, koji individualno podupiru njezinu aktivnost.

Latife Bekir, pretsednica saveznog turskog društva, Türk Kadın Birliđi, zadobila je naklonost svoje vlade koja će ustupiti za sjednice Kongresa Yildiz Kösk, jedan paviljon u parku palače sultana Hamida. To je najrječitija ilustracija ogromne promjene u položaju orijentalne žene, promjene iz vjekovnog ropstva u sadašnju slobodu. Uprkos brzog napretka, ostaje mnogo problema koje treba da riješe žene bliskog Orijenta.

U poslijeratnom haosu žene moraju svagde braniti svoja osnovna prava protiv opetovanih napadaja. Carrie Chapman Catt, koja bijaše jedna od osnivateljica Alijanse 1904 god., još će jedanput uputiti poziv za solidarnost žena čitavog svijeta, što je glavno za pobjedu.

Komisije Alijanse ne rade samo na pravu glasa, nego na svim područjima političke, moralne i ekonomske ravnopravnosti. Margery Corbett-Ashby, pretsjednica Alijanse, u svom zvaničnom pozivu ponavlja: »Vanjski oblici emancipacije imaju trajne vrijednosti samo onda kad žene potpuno ostvare važnost svog vlastitog dostojanstva, svoje slobode i svojih odgovornosti.«

Lujza K. Fast

Sa francuskog prevela Ljubimka Draškim, Zagreb.

Читаоцима

МОЛИМО ДА НАМ СЕ ШАЉЕ ПРЕТПЛАТА ЗА ЛАЊСКУ И ИДУЋУ ГОДИНУ. ЛИСТ НЕ МОЖЕ РЕДОВНО ДА ИЗЛАЗИ, АКО БЛАГОВРЕМЕНО НЕ ДОБИЈЕ СРЕДСТВА ЗА ШТАМПАЊЕ. НАШИ ЧИТАОЦИ НЕКА ИМАЈУ НА УМУ ДА СЕ ЛИСТ ИЗДРЖАВА САМО ОД ПРЕТПЛАТЕ

АДМИНИСТРАЦИЈА „ЖЕНСКОГ ПОКРЕТА“

Београд, Кнез Михајлова 46

POLITIČKI I EKONOMSKI POLOŽAJ ŽENA BLISKOG ISTOKA

I. Turska

Dvanaesti kongres Internacionalne alijanse za pravo glasa i gradansku i političku akciju žena održaće se u Istanbulu mjeseca aprila. — Kako te riječi pokazuju fratnau promjenu položaja žena u tim zemljama bliskog Istoka! Razvoj nacionalizma vuče za sobom socijalne i političke koncepcije gdje je odgovoran položaj žene sasvim prirodan; pravi feministički pokret jedva i postoji.

Zapreke koje su isključivale žene da podijele aktivnost vanjskog svijeta bijahu socijalne i političke uredbe koje je donio muslimanski režim. U većini zemalja bliskog Istoka, ti se zakoni malo pomalo mijenjaju postepenim snagama misli koja dolazi desetinama godina i stoljećima. Samo Turska je odvojila crkvenu vlast od državne, zato je brzi napredak moguć.

U *Turskoj* žene imaju jednako pravo glasa u općinama, aktivno i pasivno. U mjesecu decembru 1934 one su dobile takode parlamentarno pravo glasa koje su upotrebile u izborima u januaru 1935. Izabranih je bilo 17 žena.

Koedukacija postoji u pučkim i srednjim školama. Ženske škole su prenatrane tako da često tri djevojčice mjesto dvije sjede u jednoj klupi. Statistike srednjih škola pokazuju ovaj brz porast učenica: 1913—1914: 67; 1923—1924, 773; 1932—1934, 8064. Na Narodnom univerzitetu u Istanbulu mlade djevojke su primljene pod istim uslovima kao i mladići i rade u istim učionicama.

Ne samo da su žene ravnopravne na političkom i ekonomskom polju, već se za njih otvara i nov svijet zadovoljstava kao kinematograf, plesovi, kazalište, sportovi itd. Jedan mali broj, ali vrlo važan, dostigao je u javnom životu položaje kao liječnice, advokati, sudije, glumice, sekretari i učiteljice koje su sve mnogobrojnije.

Žene zauzimaju mjesta u općinskim vijećima, imaju položaje u vladinim sekcijama i bile su imenovane kao delegatkinje na godišnjim balkanskim konferencijama. U jednom selu Smirne jedna žena imenovana je Muhdarom tj. poglavicom seljačke zadruge. Kako je stanovništvo Turske 90% seljačko, žene rade na polju i dijele s muškarcima mnoge teške radove.

Stvaranje Turske republike donijelo je sa sobom žensku emancipaciju. Švicarski gradanski zakonik koji je uzet kao podloga pravnom uređaju Turske učinio je poligamiju nezakonitom i dao je ženama ista prava na rastavu braka kao i muškarcima.

Uglavnom se može reći da su prava turskih žena jednaka pravima žena u većini evropskih

zemalja. Koprena, simbol isključenja žena iz vanjskog svijeta, je vrlo često napuštena.

II. Afrika i Azija

Pjesnikinja 'A'sha al Tamur opjevala je početak feminističkog pokreta u *Egiptu* 1885. 1911 podnijele su feministkinje Ustavotvornoj skupštini molbe za obligatorno školovanje, za slobodan ulaz u džamije i za reforme poligamije i rastave braka, itd. Udruženje Egipćanki za socijalni i intelektualni napredak osnovano je 1914. Ženski pokret dobio je svoj prvi stvarni impuls od općeg poleta ka slobodi, naročito u nastojanju za egipćansku nezavisnost. U taj čas su se žene pridruživale manifestacijama u najveću ruku pod vodstvom prvog feminističkog društva — »The Ladies' Wafd«. 1923 osnovan je Ženski egipćanski savez i poslao je svoje delegate na kongres Internacionalne alijanse u Rimu i Parizu. Pokret za reforme se naglo širio. Žene su se oslobodile koprena po velikim gradovima kao u Kairu i Aleksandriji. Muslimanske žene izlaze sa svojim muževima. Jedan veliki broj zaraduje sam život. Mlade djevojke su primljene u srednje škole i na univerzitet koji je otvoren u Kairu 1925 godine. Mnoge od njih studiraju u Evropi i vraćaju se da podignu kulturni nivo svoje vlastite zemlje.

U zemljama *sjeverne Afrike* počinju se stvarati mnoge ženske škole. Jedan interesantan rezultat svjetskoga rata je nešto nezavisniji život kabilskih žena, inače vrlo zaostalih, radi penzija koje dobivaju kao ratne udovice. Radi tog položaja podignuto je tu nekoliko ženskih škola.

U *Persiji* napredak je nešto zaostao radi nedostataka direktnih veza sa zapadnim državama. Skoro se svagde nosi koprena. Bračni položaj nije mnogo poboljšan; postoji brak među djecom, a takode i poligamija. Položaj žene u industrijama nije dobar. Ima malo izgleda za žene u zvanjima osim u nastavi. Tu se takode ženska emancipacija polako razvija sa nacionalističkim duhom. Za nedavnog velikog napretka nastave ustanovljene su ženske škole. Tome pripomaže bahistički pokret sa svojom doktrinom jednakosti među spolovima.

Feministički pokret počinje da se stvara u *Iranu*. Ženske škole su sve mnogobrojnije, a ženske srednje škole nalaze se u Bagdadu, Mosulu i Basri. Vlada šalje žene kao i muškarce u inostranstvo da bi se mogli vratiti da učvrste njihov nastavni sistem. Po svoj prilici će se dalje napredovati radi jakog nacionalističkog duha, radi stalne vlade i silnog utjecaja zapadnjačkih zemalja.

Feminizam je jak u *Siriji* gde se žene, muslimanke, družanke i hrišćanke sjedinjuju za zajednička nastojanja. Ma da se koprena još nosi, žene su se koristile nastavom duže nego u ostalim sujednim zemljama. Bilo je misionarskih škola već od 1860 u *Siriji*. Učiteljske škole postoje u Beirutu i u Damasu.

Od rata žene su privredivale u uredima i sličnim zvanjima. Veze sa Evropom i Amerikom mnogo su poboljšale njihov položaj.

U *Palestini* je položaj sličan onome u *Siriji*. Nacionalizam, ovdje kao i drugdje, pomogao je nastojanja palestinskih, muslimanskih i hrišćanskih žena. Jaki socijalni program cionista uzdigao je životni nivo; liječnička služba je na primjer izvrsna. Ma da nema parlamentarnoga sistema, ima-

ju gdje gdje židovke općinsko aktivno i pasivno pravo glasa, a imaju i pravo glasa za židovsku narodnu skupštinu.

Žene *Transjordana* dijele sa *Sirijkama* polet ka obrazovanju i poboljšanju higijene. One nisu počele da se oslobadaju koprene.

Stanovište *Sovjetske Unije* prema ženama imao je mnogo utjecaja na muslimanske žene pod tim režimom. Tatarske žene iz Kazana pokazuju napredak prema emancipaciji.

U *Azerbejdanu*, 1916, poglavice su ustanovile republiku gdje žene sudjeluju u parlamentu, izabrane općim pravom glasa.

Lujza K. Fast

Sa francuskog prevela Ljubimka Draškim, Zagreb.

DOMOVI ZA STUDENTICE

Na početku zimskog semestra 1934/35 otvoren je dom za studentice u *Kölnu* i to po uzoru prvog ženskog studentskog doma u *Kielu*. U *Kielu* su studentice u jesen 1933 otvorile svoj dom imenom »Haus Gudrun«, koji je postao uzbudom uzorom za slične domove po cijeloj Njemačkoj. Taj dom nije imitacija studentskih domova, nego je proizvod ženske psihe. Trideset studentica svih fakulteta i svih semestara našlo je ovdje jedinstvo, ali udoban dom. Sve odiše ličnom notom. Slike na zidovima, knjige na stolovima, mali različiti predmeti po sobama daju naročito obilježje domu. Svuda se osjeća lična nota studentica.

Iako nema kaserniranja, vlada strogi kućni red i disciplina. Studentice ustaju zimi u 6 i po, a ljeti u 5 i po. Najprije se obavljaju gimnastičke vježbe na otvorenom prostoru. Zajutak i večera su zajednički. *Služba u kući i kuhinji obvezatna je za svaku studenticu*. Studentice isključivo same drže red u kući i obavljaju sve poslove same.

Jedanput u tjednu upriličuju se sastanci, na

koje dolaze profesori, umjetnici, Hitlerova omladina itd. Pojedini odbori studentica brinu se za program tih večeri. Tu se ne čitaju znanstveni proizvodi, nego se gajni narodna pjesma, narodni plesovi, njemački folklor uopće, poezija, umjetnost itd. Studentice dolaze ovdje u dodir sa svim klasama društvenim. Održavaju se i tečajevi za matere, radnice, svečanosti za djecu itd. Pri tom im uvijek pomažu zvanične Hitlerove organizacije.

Naskoro su iz mnogih krajeva Njemačke dolazile studentice da vide taj dom, pa su po njegovu uzoru već nikli mnogi ženski studentski domovi u raznim univerzitetskim gradovima, što je dokaz, da taj tip doma potpuno odgovara ženama, koje tamo nalaze *ne samo prijatan dom, nego i mogućnosti, da se već ovdje upute u socijalan rad na korist cijeline*. Svaka će studentica rado napustiti svoju tmurnu i samotnu studentsku sobu, da može proživeti koji semestar u takvom domu, gdje sve vri od punog života i bogatog socijalnog rada.

Zagreb.

S. R.

BOŽENA BEGOVIĆ: IZMEĐU JUČER I SUTRA

3 januara ove godine davala se prvi put na zagrebačkom pozorištu drama g-de Božene Begoviće »Između jučer i sutra«.

G-da Božena Begovića je kći našeg poznatog pisca g. Milana Begovića, te, prema tome, kod nje već postoji neka literarna i to, recimo, specijalno dramska tradicija. Kao dete pratila je svog oca u Nemačku gde je on delovao na raznim pozorištima u Hamburgu i Beču, pa se ona

pozorištu i posvetila. Upisala se je na bečku Akademie für Musik und darstellende Kunst. Već u drugoj godini svojih studija bila je angažirana na Volksbühne (kasnije Renaissancebühne) gde je sa uspjehom nastupala. Delovala je zatim po raznim provincijskim pozorištima gde je imala toliko uspeha da joj je oproštena treća godina studija. Ma da je dobila sjajne ponude za engagement u Reichenberg, ona je došla u Zagreb

gde je bila angažirana na zagrebačkom Narodnom kazalištu. Tu je kreirala glavnu ulogu u drami svoga oca Svadbeni let, a kao majka Anđelija u Smrti Majke Jugovića gostovala je 1925 u Beogradu. Ali teška bolest na plućima primorala ju je da napusti pozorište. Ona je sada, da bi mogla živeti, prisiljena da radi u uredu. Tako je jedno vreme radila na Banskoj upravi, bila je speaker na zagrebačkoj radio-stanici i konačno je opet došla u blizinu onoga što ju je uvek najviše privlačilo — teatru; postala je administrativni sekretar zagrebačkog Narodnog kazališta.

G-da Božena Begović se već dugo godina bavi literarnim radom. Ona je poznata kao feuilletonist, lirski pesnik i kao izvrstan prevodilac dela jugoslavenskih pisaca (Kranječevića, Ogrizovića, Krleže, Krkleca, Feldmana, Batušića, Mesa-rića, itd.) na nemački. Pisala je na nemačkom i na srpskohrvatskom jeziku. Svoje radove na nemačkom jeziku objavljivala je u zagrebačkom Morgenblatu, u bečkom Muskette i u Prager Presse. A svoje radove na srpskohrvatskom štampala je u Domu u svijetu, Vijencu, Savremeniku i Hrvatskoj reviji. Prošle godine na jednoj čajanci Ženskog pokreta u Zagrebu prvakinja zagrebačke drame g-da Vika Podgorska čitala je vrlo lepu pesmu g-de Begović — »Na mansardi« u kojoj autorica prikazuje duševno raspoloženje radne žene u današnjim teškim prilikama.

Već dugo se g-da Begović bavi i dramskim radom, ali njene drame nisu dosada prikazivane. Ove godine je zagrebačko Kazalište stavilo na svoj repertoire i njenu dramu koja se 3 januara prikazivala pred punom kućom i polučila veliki uspeh.

Već sam naslov drame donekle kazuje njen sadržaj. Sukob dviju generacija — one od jučer i one od sutra, jer što je danas, to se zapravo ne zna. Danas je samo priprema sutrašnjice. Dve stare gospođe, dve sestre, imaju ćerke. Jedna, Maja, je žena koja je imala dosta ispunjen život, koja je znala da ga posmatra i da iz svega izvuče zaključke, te zato s punim razumevanjem prati život svoje ćerke Eve. Druga, Vilma, tipična žena iz društva, i to, recimo, zagrebačkog društva, ograđuje svim mogućim predrasudama intelektualni i sentimentalni život svoje ćerke medicinarke Bele, vrlo izrazitog karaktera i sa utvrđenim novim pogledima na svet. U toj sredini i pod takvim okolnostima razvija se sentimentalni život mladih devojaka. Nerazumevanje mondenke Vilme za nove nazore o ljubavi svoje ćerke dovodi do zapleta i zapravo do Beline nesreće. — Koja od te dve generacije ima pravo,

to nam komad ne kazuje, jer on nema nikakve teze, ali se oseća da su simpatije autoričine na strani mladih. Što je bolje, to publika ima sama da zaključi, jer zapravo nijedna od tih generacija naročito ne uspeva u životu. To je uglavnom sujet drame. Ali iz ovog kratkog prikaza se ne može nikako dobiti nikakva predodžba o čitavoj stvari, niti o talentu g-de Begović. Ono što je najbolje u komadu to je dijalog koji teče prirodno i neusiljeno, duhovito i nenamješteno, iz koga uvek izbija inteligencija i dobar ukus autoričin; to su takode tipovi žena, naročito tipovi dveju starih gospođa koje su izvanredno živo prikazane. A što najviše daje posebnu žensku notu njezinom komadu, to je da se vanjski život događa uz ritam svakodnevnog života. Više od svih osoba živi salon tete Maje. Tu se pije čaj u određeni sat, sluša se radio, dolaze svakodnevni gosti, telefon zvrji; i kad koji događaj dopre do te sredine, čini se kao vetar koji se čudom ušulja u dobru založenu i ugodnu sobu. Što se još naročito mora istaći kod ovog dela, to je izvanredna scenska rutina, i veština u čisto scenskim efektima, što je pripomoglo da komad uspe i kod najširih slojeva.

O tome šta je g-da Begović htela u tom komadu da prikaže najbolje će biti da citiramo njenu izjavu dopisniku Morgenblattu. »Već godinama se bavim temom koju sam u tom komadu obradila: borba današnje ženske mladeži sa svojom daljom i užom okolinom, sa roditeljskom kućom (naročito sa majkama) i sa teškim materijalnim prilikama našega doba. Komad je pisan za današnje mlade ljude. Ja ne verujem ni u kakav cinizam današnje mladeži — ona ima isto tako svoje ideale i svoje tragedije kao i mladež prošloga doba. Ona je tvrda i manje sentimentalna, ali zato nimalo neosetljiva, a što je glavno: njoj je mnogo teže. Naročito ženskoj mladeži. Glavni zadatak ženskih pisaca čini mi se prikazivanje žene onakve kakvom žena samu sebe poznaje. Većina muških pisaca idu za modom i gledaju ženu po jednom izvesnom cliché-u. Prikazati je onakvu kakva je ona stvarno, to je ženski zadatak, mnogo teži nego što se misli. Jer je čovek s jedne strane pod uticajem banalnih prikazivanja, ma kako se on tome opirao, a s druge strane je u opasnosti da ga okrive zbog neverovatnosti, jer su uglavnom razne predrasude još uvek suviše ukorenjene.«

Svima nama je drago što je komad jedne žene, komad sa takvim težnjama imao uspeha i kod publike i kod kritike.

Zagreb

Ljubimka Draškić

IZLOŽBA CATE DUJŠIN

Od 9 do 20 januara bila je u salonu Ullrich u Zagrebu prva samostalna izložba poznate zagrebačke slikarice g-de Cate Dujšin. G-da Cate Dujšin je započela svoje slikarske studije na zagrebačkoj Umetničkoj akademiji. Nastavila je da radi u Parizu gde joj je učitelj bio stari Louvre sa svojom prebogatom kolekcijom majstora. Kopirajući dela starih velikih slikara g-da Dujšin je usavršila svoje sposobnosti crteža i svoje mogućnosti kolorističkog izražavanja. Nakon toga radila je kod našeg poznatog umetnika Vladimira Beca, gde je stekla sigurnost i samostalnost u slikarskom izražavanju. — G-da Dujšin je već ranije nastupala pred javnost izložbom u svom atelieru, sa Društvom ženskih likovnih umetnica i na izložbi Cvijete Zuzorić u Beogradu. Ali ovo je sada bila njena prva samostalna i kolektivna izložba. Ona je tu izložila 25 uljenih radova, portreta, pejzaža iz Boke i dve kopije — Rembrandta i Fragonarda.

Ono čime se g-da Dujšin ističe od ostalih

zagrebačkih slikarica je njen prekid sa diletantizmom. U svakoj njenoj slici oseća se ozbiljan rad i nastojanje da svom prirodnom talentu dade i ozbiljan slikarski izražaj. Po svojim slikarskim koncepcijama ona je čisti impresionist, a njen slikarski temperament je gotovo čisto koloristički. Stoga njezini pejsaži deluju više svojim kolorističkim efektima nego formom i pozicijom. Ali bez sumnje g-di Dujšin najviše leži portret. Njezini portreti su ne samo slikarski izvanredno fini nego i psihološki verni. Ženskost g-de Dujšin se najviše izražava u njezinim dečjim portretima koji su ne samo slikarski najplešni među njenim delom, nego na platno stavljaju s velikim razumevanjem izraz dečje duše.

Celokupna zagrebačka kritika je sa velikim pohvalama popratila ovu izložbu g-de Dujšin, pa je i nama milo da zabeležimo opet jedan uspeh ženskog rada.

Zagreb

Ljubimka Draškić

UKRAJINSKA ŽENA U PROŠLOSTI I SADAŠNJOSTI

Već u starim ljetopisima, iako ne mnogo, nalazimo vijesti o položaju ukrajinske žene i njezinoj ulozi u javnom radu. Arapski geografi i historičari osmog i desetog stoljeća susretali su ukrajinske trgovce, koji su vozili svoju robu u Bugarsku, Mesopotamiju, Bagdad, te su vidili među njima i njihove žene. Žene su bile naoružane kao i muškarci. Na vratu su imale mnogo srebrnih i zlatnih koluta, a na prsima noževe. Broj tih koluta označivao je bogatstvo supruga trgovca. Jedan zlatni kolut vrijedio je deset tisuća drahama.

Da je ondašnja žena imala svoj vlastiti ime-tak, ili joj je davao suprug izvjesnu svotu za njezine izdatke, govori jedan Novhorodski ljetopis. Tako se, na primjer, supruga jednog ukrajinskog kneza tuži na premalu plaću za svoju službu, jer nije u stanju nabavljati svojim dvorjankama zlatni nego samo srebrni nakit.

Na žalost, u svim historijskim vrelima premalo se govori o ženi i njenom odnošaju prema suprugu, no ipak nalazimo da u višim krugovima žena je zauzimala katkada vodeću ulogu.

Tako kneginja Olga, žena Igora, nastupa ne samo kao osvetnica smrti svoga muža, već je bila spretna diplomatkinja, umna vladarica i voda nacionalne borbe Poljaka sa Drevljanima.

Kćerka Jaroslava Mudroga Ana, žena francuskog kralja Henrika Prvoga, po smrti svog muža živo je učestvovala u državnim poslovima.

Kneginja udova Romana kneza Haličkoga uspjela je dobiti pomoć kod susjeda i vladara narodom u ime svojih sinova, i mnogo drugih kneginja-udova, koje su naslijedile svoje muževe, odlikovale su se mnogo većim znanjem, potrebnim za upravljanje države, nego za skućeni krug domaćih interesa.

Znade se da još za života knezova svojih muževa, žene su učestvovala u državnim poslovima.

Knez Svetoslav Vsevolodovič za vrijeme pohoda protiv Rostislavića ne traži savjet boljara, već samo svoje kneginje.

Za vrijeme bolesti kneza Vladimira Vasiljkovića upravlja državom njegovog žena.

Olga, kneginja Galička, stoji u tijesnoj vezi s boljarima protiv svoga muža, da ga prisili na postupljivost u njihovom korist.

U javnom životu učestvovala su i boljarke o čemu se spominje u ljetopisima.

Drugo polje na kojem su se istaknule žene je — crkva, kao pretstojnice ženskih samostana, kao organizatorke tih samostana, koji su bili u to doba nosioci prosvjete u narodu. Često su imale žene upliv i na sam crkveni život, jer zauzima-

njem primjerice igumene Ane bio je postavljen za biskupa protežiran njome svećenik.

No bilo je i pasivnih žena. Tip takove crta nam autor »Slova o polku Igora« Jaroslavna, poetična nježna žena ali pasivna, nesposobna za nikakovu akciju. Ona samo tuguje i plače za svojim mužem, a s njome i druge žene. »Već ne ćemo svojih milih i dragih ni mislima ni željama povratiti i ni očima vidjeti, niti obećanog zlata ni srebra rukama primiti.«

Pravni položaj žene opisuje »Ruska pravda«. Staro uzuelo pravo ne poznaje nikakovog zakonskog ograničenja položaja žene. Žena se jednako cijeni kao i muškarac, jer za njezino ubojstvo sudi se isto kao i za ubojstvo muškarca. »Ruska pravda« — tvorevina Ukrajinske države ne priznaje skrbništva nad ženom niti nikakovih pravnih ograničenja nad imetkom žene za života njezinog muža. Njezin vlastiti imetak ne gubi se u općem imetku obitelji, kako to vidimo kod drugih.

Poslije smrti muža »Ruska pravda« priznaje udovu punovlasnom glavom obitelji. Ona sama riješava kada treba razdijeliti sinove, nakon diobe zadržaje imetak, koji je donela pri vjenčanju i imetak koji je njoj ostavio muž, te ima s time neograničeno pravo raspolaganja. Taj zakon je bio obavezan za sve slojeve pučanstva.

Robinje nijesu imale nikakovih prava niti lične slobode kao i robovi. Ako je robinja imala djece sa gospodarom, onda po njegovoj smrti ona i njezina djeca bili su slobodni, ali bez prava nasljedstva na imetak. Muškarac, koji se oženio ropkinjom bez naročitog ugovora s njezinim vlasnikom, postao je i sam rob.

Usljed neprestanih ratova među knezovima povećavali su se niži siromašni slojevi, u kojima su žene zajedno sa muževima bile primorane raditi na tuđoj zemlji gordih boljara.

Tatarska najezda polovicom trinaestog stoljeća, donela je sobom težak materijalan teret na cijeli naš narod, no ni u čemu nije promijenila položaj ukrajinske žene u obiteljskom i javnom životu, kao što je to bilo u Moskovskoj državi. Naše žene svih krugova nikada nijesu osjetile bezpravlja, kao Ruskinje tog i kasnijeg doba.

Što se tiče naobrazbe, susrećemo u višim krugovima naobražene žene kao i u ostaloj Europi u srednjem vijeku. Plemstvo daje jednaku naobrazbu kćerkama kao i sinovima i u građanskim krugovima susrećemo naobrazbu. Nepismenost je bila rijetkost. Žene višeg društva vladale su latinskim, grčkim i drugim stranim jezicima; na primjer kneginja Sofija Čartorijska prevela je na ukrajinski iz grčkoga propovijedi za nedelju i blagdane čitave godine. To je bilo u šestnaestom stoljeću, kada se u Ukrajini širio vjer-

ske-prosvjetni pokret. U to doba žene su bile članovi raznih bratovština, gradile su samostane, stole, bolnice.

Jelena Čartorijska osnovala je Peresopnički samostan i sama mu je napisala ustav.

Na vjersko-prosvjetnom polju ističu se isto Haljka Dulevič, Ana Hojska, Rajisa Jarmolinska i druge.

Kada se počeo širiti u Ukrajini protestantizam, mnogo žena šestnaestog i sedamnaestog stoljeća uzima aktivno učešća u širenju nove vjere. Među njima se ističe naobrazbom i sposobnošću Ana Korečka.

Prelaz ukrajinske aristokracije na katolicizam širio se više među ženama nego muškarcima. U svojoj odanosti katoličkoj crkvi, one su postale neprijateljima svega što je židmatično i proganjale su pristaše pravoslavlja; na primjer, unuka Konstantina Ostroškoga Ana Alojzija Hodkevič.

Sloboda i ravnopravnost ukrajinske žene davale su joj poleta za rad i samostalnost. U nesigurnim i burnim vremenima, kada su muževi polazili u rat, žene su zamjenjivale svoje muževe u upravi imanja, koje je često trebalo s oružjem u ruci braniti pred Tatarima i zlim susjedima. Tako se ispoljava tip ukrajinske bojovne žene.

Na početku šestnaestog stoljeća Nastja, kneginja Slucka, na čelu vojske dvaputa je suzbila navalu Tatara na svoj grad, kao što je suzbila napadaj Mihajla Hlenskoga, koji je nju htio silom uzeti za ženu. U ta vremena bilo je i takovih žena, koje su u duhu onog vremena po primjeru viteza-razbojnika, provodile čitav život u napadajima na susjedne imetke. Tako je plemkinja Ana Borzobohata stajala na čelu oružane čete i topovima rušila tuđe gradove, sama je upravljala imanjem svog starog supruga, iskorišćavala dohotke luckog episkopata, gdje je vladika bio otac njezinog muža. Nije se pokoravala odredbama samoga kralja i vojevala s njegovom vojskom zbog čega je konačno bila prognana iz zemlje.

Sofija Ružinska u tisuću šeststotoj godini svojom vojskom zauzela je grad knezova Korečkih i uništila mjesto poput Tatara. To su — negativni tipovi žena.

Druge žene, koje nijesu imale moći i snage urediti svoje imućstvene prilike oružjem, riješavale su te stvari sudbenim putem, poznajući dobro ondašnje pravo. Smjelo i odlučno nastupale su pred sudom i same su vodile najzavršenije parnice o čemu nalazimo materijala u sudskim spisima tog doba.

U ta vremena plemićke samovolje pada pokret potlačenih masa, koje su u vidu kozackog gibanja počele boriti se za svoja socijalna, vjer-

ska i nacionalna prava. I sred Kozaka-seljaka susrećemo žene-Kozakinje, koje su oružjem u ruci branile svoje pravo. Žena kapetana Zavisnoga koja za vrijeme opsade Buše Poljskom vojskom pod vodstvom Carneckoga da ne padne u ruke neprijatelja, gine potpalivši bačvu baruta. Njezinim primjerom bacaju se druge žene s djecom u vatru ili vodu. Druge žene, sedamdeset njih na broju, sakrile se u špilju iza grada i odanle se branile oružjem. Poginule su sve, jer je neprijatelj pustio u špilju vodu iz potoka.

Napose istakla se ukrajinska žena u oslobođilačkom ratu Bogdana Hmeljnickoga kada su, kako kaže pjesnik, »po čitavoj Ukrajini dan i noć tutnjeli topovi i dugo, dugo tekla ukrajinskim stepama krv. Tužno i strašno, ali na spomen toga srce se raduje«. — U kozačkim memoarima tog doba spominje se da je u ukrajinskom ustanku protiv Poljaka učestvovalo mnogo ukrajinskih žena, od kojih je, na primjer, ženu svećenika formirao posebni »ženski odio«. Taj ženski odio, koji se svakim danom povećavao, nije samo njegovao ranjenike, već se i u mnogim bojevima ostaknuo svojom hrabrošću.

Za vrijeme tatarskih navala, mnogo je ukrajinskih žena dospjelo u ropstvo u hareme. To je najtamnija stranica u povjesti naše žene, ali i tu u ropstvu nekoliko žena pokazalo je svoj individualitet i zauzelo visoki položaj. Glasovita Roksolana, žena sultana Sulejmana zakonodavca, imala je na njega veliki upliv. Kako vele ne svojom ljepotom, već razumom i diplomatskim darom. — Ženu Osmana trećega Mariju hvale turski povjesničar kao pametnu, uravnoteženu i ženu visokog morala, a i ona je bila ukrajinska zarobljenica.

Kako smo spomenuli prije, ukrajinska žena sviju klasa nije bila robinjom obitelji, dok Ukrajina nije pala pod upravu Rusije i Poljske. Dokazano je da prije potpisa nesrećnog u našoj povjesti Perejaslavskog sporazuma sa ruskim carem u Ukrajini bijaše polovica žena seljakinja pismenih, dok, naprotiv, u isto vrijeme bilo je na carskom dvoru boljara, carskih savjetnika, koji nijesu znali potpisati svoje ime.

Nastalo je za cio ukrajinski narod teško vrijeme, jer je bilo zabranjeno na materinskom ukrajinskom jeziku predavati nauku, te u jednom dijelu naroda počela je rusifikacija, a u drugom poljonizacija. Svuda bijaše uveden tudi jezik. Inteligencija, koja je kruha radi silom prilika pošla u državnu službu, većinom se denacionalizirala. Tko je sačuvao svoj nacionalitet i rodoljublje, časne su iznimke. Ali na selu, u srži naroda, žena koja nije morala kao njezin muž ići u rusku vojsku i tamo kvariti svoj jezik, ona seljanka sačuvala je naš narodni jezik, naš običaj, našu

nacionalnu nošnju, ona je podigla naš ukrajinski obrt. Još i sada svraćaju na sebe pozornost ukrajinske čipke, platna, veziva i razni ručni radovi.

Kada je koncem osamnaestog i početkom devetnaestog stoljeća započeo među ukrajinskom inteligencijom kulturno-nacionalni preporod, ukrajinska žena živo sudjeluje u njemu. Smjelo možemo reći, da osim znamenitih žena, koje su se istakle bilo kao spisateljice, bilo kao javne radnice i dospjele u povijest ukrajinske kulture, — da je i u ta vremena bilo mnogo nezapamćenih junakinja, koje su s velikom ljubavlju položile svoje vruće srce na žrtvenik otadžbine. Navešću samo najistaknutije žene koje su mnogo doprinele za ukrajinsku kulturu, a u prvom redu za književnost.

Prvo mjesto uzima *Marko Vovčok*, pseudonim Marije Markovič, savremenice Tarasa Ševčenka. Njezine pripovijesti iz narodnog života pravi su biseri naše literature. Sam Turgenjev zove je ukrajinskom *Zorž Sand*. Najbolje njezine pripovijesti: »Dva sina«, »Kozadžka«, »Marusja«, »Horpyna« i druge prevedene su na strane jezike. Nekeje su izašle i u hrvatskom prevodu starijeg izdanja Matice hrvatske u Zagrebu. Ona i naš genij Ševčenko vratili su pozornost civiliziranog svijeta na sudbinu ukrajinske seljakinje, koja se našla u vrlo teškom položaju, kada je Ukrajina izgubila samostalnost, i kada je u Ukrajini zavladalo pravo tudalca.

Druga istaknuta spisateljica *Hana Barvinok*, žena odličnog književnika Kuljiša, bila je pionirkom u ukrajinskoj ženskoj literaturi.

Spisateljica *Olena Pčilka*, pseudonim Olge Kosač, sestra učenjaka svjetskog glasa Mihajla Dragomanova uređivala je časopise »Ridnyj kraj« i »Moloda Ukrajina«. Pisala je pjesme, pripovijesti i drame. Izdala je zbirku narodnih uzoraka, tkiva i pisanica. Umrla je nedavno u Kijevu, gdje je bila član Ukrajinske akademije nauka i zadnjih godina svog života radila je u etnografskom odjelu Kijevske akademije.

Najveća je njezina zasluga što je rodila i odgojila najveću našu književnicu *Lesju Ukrajinku*. To je njezina kćerka Larisa rođena godine tisućosamstodesamdeset i druge. Olena Pčilka već od malih nogu odgajala je svoju kćerku u ukrajinskom duhu, što je bilo u to vrijeme u inteligentnoj obitelji rijetkost, k tome u kući visokog činovnika kakav je bio njezin suprug Kosač. Lesja je skoro svoj cijeli kratak život provela na krevetu i to ne kod kuće na Ukrajini, već većinom u inozemstvu u Egiptu, Italiji i drugdje. Prve njezine pjesme izašle su u »Zori« časopisu koji je izlazio u Galiciji. Lesja je imala onda dvanaest godina, umrla je u četrdesetoj godini od tuberkuloze. S njom je izgubila ukrajini-

ska literatura najveći talenat evropskog mjerila. Da se izdadu sva njezina djela na stranom jeziku, to bi se teško našlo i u svjetskoj književnosti — žena-pjesnikinja koja bi mogla zamijeniti Lesju Ukrajinicu. Pisala je poezijom drame čiji je siže crpela iz svjetske povijesti, ali davala njima duh ukrajinskog političkog života. Najveća njezina drama »Lisova pisnja« ne zaostaje za Hauptmanovom »Versunkene Glocke«. Podjednako je bila pionirka feminističkog pokreta.

Kao žena-dramaturg istakla se *Ludmila Starčyčka Černjahivska*.

U Galiciji pod austro-poljskom okupacijom gdje je žena bila osuđena na rad u uskom domaćem krugu pojavljuje se književnica *Natalija Kobrynska*. Svoj emancipacioni rad počela je pod vrlo teškim uslovima, jer je bilo malo žena koje su nju shvatile i podupirale.

Natalija Kobrynska je prije pedeset godina organizirala Ukrajinke u Galiciji, a ove godine sazvala »Prvi ukrajinski ženski kongres« u Stanislavovu o kojem je dosta opširno bilo spomena u Zagrebačkom »Obzoru«. Osnovala je žensku nakladu koja je imala izdavati djela ukrajinskih i stranih spisateljica. Kobrynska zajedno sa Olenom Pčilkom izdala je prvi ženski almanah godine tisuću osam sto osamdeset sedme pod naslovom »Peršy Vinok«, u kojem su izašli radovi skoro sviju ukrajinskih književnica toga vremena. Pokušala je izdavati ženski časopis »Naša dolja«, ali nije našla razumijevanja među ženama.

Djelo započeto Kobrynskom nije propalo, ženski pokret se nastavljao uz suradnju žena starije generacije koje su još i danas najaktivnije radnice kao što je: Olena Kysilevska, Konstantina Malicka, Uljana Kravčenko, Ana Pavlik i druge.

Uljana Kravčenko seniora ukrajinskih književnica istaknuta je pjesnikinja. Njezine pjesme pune su poleta, vitalizma, imadu ne samo lokalno značenje jer gradom i motivima ne zaostaju iza svjetskih pjesnikinja. Nedavno smo slavili njezinu sedamdesetpetu godišnjicu života.

Olena Kysilevska član poljskog senata ističe se kao odlična političarka koja smjelo brani prava svoga naroda pod poljskom vladom. Odlična je organizatorica. U svojoj šesdesetpetoj godini života bez obzira na vrijeme i godišnje doba obilazi najzabavnije predjele i sela Galicije, Volinije, Poljsja i organizira seoske i građanske žene. Pred devet godina počela je izdavati mjesečnik »Zinoča dolja« koji sada izlazi dvaput mjesečno. To je jedan od najboljih ozbiljnih časopisa za seljakinje. U njemu nećete naći laganih novela i filmskih ljubavnih priča već popularno naučne rasprave na razne teme. Kysilevska je dobra spi-

sateljica a u glavnom odlična publicistkinja. Uživa veliki autoritet među Ukrajinicima gdje god oni žive.

Konstantina Malicka, istaknuta pedagoškinja, zaslužna dugogodišnja upravnica škola Ukrajinskog pedagoškog društva u Lavovu, kojoj je uspjele sačuvati potpuni ukrajinski karakter u najtežim prilikama za ukrajinsko školstvo pod Poljskom. Aktivno suraduje i kao član uprave »Ridna škola« koja se brine za ukrajinske privatne škole u Galiciji — jer u Poljskoj sada postoje samo privatne ukrajinske škole, — i kao član glavnog odbora »Prosvjete« te inih kulturnih ustanova. Kao upraviteljica srednje škole odgojila je čitav niz ukrajinske omladine koja sada aktivno radi na narodnoj njivi na svim granama ukrajinskog života. Uz pedagoški rad Malicka se ističe kao spisateljica i publicistkinja na teme pedagoške i socijalne. Napisala je mnogo pjesama, scenskih sličica, pripovjesti i slovi kao najbolja autorka dječje literature. Uza sve to mila, jednostavna, skromna. Nećete je naći tamo gdje se ubiru lorovice, već tamo gdje treba mnogo i teško raditi za narod. Za vrijeme svjetskog rata ruska je vlada poslala Malycku u Sibiriju gdje je proživila pet godina. Ali neumorna radnica onda već pedeset-godišnja žena i tamo je našla rada, organizirala je škole za djecu i prosvjećivala odrasle živeći u najtežem položaju prognanika. Nakon rata vratila se u Galiciju i sada neumorno radi kao pedagog i književnica.

U emigraciji u Pragu energično radi profesorica *Sofija Rusova* koja je više puta reprezentirala ukrajinske žene na međunarodnim ženskim kongresima. Skoro osamdeset-godišnja žena ne boji se poteškoća emigrantskog života niti naporih putovanja, već u Pragu okupila oko sebe ukrajinske žene u »Ženskom narodnom udruženju« kojemu stoji na čelu već četrnaest godina. Brine se za djecu ukrajinskih emigranata, organizira skloništa, dječja boravišta. Od šesnaeste godine svoga života radila je u Ukrajini gdje je organizirala tajne dječje šumske škole da mogu djeca dobiti odgoj u ukrajinskom duhu. Za svoj revolucionarni rad bila je kažnjena od ruskih vlasti šest-godišnjim zatvorom. Kad je nakon ruske revolucije nastala samostalna Ukrajinska država gospođa Rusova bijaše ravnateljicom odjela van školskog prosvjećivanja kod ministarstva prosvjete. Za svoj rad bijaše imenovana profesorom »honoris causa« ukrajinskog univerziteta u Kamencu. Gospođa Rusova kao odlična pedagoškinja napisala je mnoge školske priručnike i dječje knjige. Nedavno je izdala brošuru »Zaslužne ukrajinske žene«. Suraduje skoro u svim najboljim žurnalima. — Istaknuta je spisateljica Natalija Koroleva i druge.

U Bukovini u Černovicama živi najbolja naša spisateljica sadašnjosti *Olga Kobyljanska* koja je nedavno slavila sedamdeset godina života. U ukrajinskoj književnosti zauzima sa Lesjom Ukrajincom počasno mjesto. Napisala je mnogo romana u kojima oertava emancipiranu ženu, na primjer »Carevna«, »Vals Melankoliki«, »Za situacijama«. Njezini veliki romani »Borba« i »Zemlja« svojim realizmom jednaki su djelima Emila Zole. Zadnji njezin roman »Apostol Černji« obraduje ideju nacionalnog preporoda i dilemu mješanog braka ljudi dviju neprijateljskih nacija. Njezina su djela kao i Lesje Ukrajinke prevedena na francuski, engleski, ruski, česki, bugarski i poljski jezik.

Starijoj generaciji pripada spisateljica Podkarpatske Rusije *Irena Nevička*. Napisala je mnogo pripovjesti i nekoliko romana. Sada je pretsjednica »Društva ukrajinskih književnika« Podkarpatije u Užhorodu.

Od mladih u Podkarpatiji ističe se među njima poetka *Božejko*.

U Velikoj Ukrajini žene imaju ista prava kao i muškarci u svim granama političkog i kulturnog života kako to zajamčuje ustav Sovjetske Ukrajine. Ali zbog prilika pod kojim živi sve pučanstvo pod boljševicima, gdje je dozvoljena samo komunistička štampa ne možemo ništa doznati o radu ukrajinskih žena, o njihovim željama i nastojanjima. Ukrajinska žena kao i ostalo pučanstvo odjeljeno je od čitavoga svijeta, no unatoč toga doznajemo i odanle nekoliko imena talentiranih spisateljica kao što je pjesnikinja *Halyna Žurlyva*.

U prozi se ističe *Varvara Čeredničenko*. Na polju naučnom i socijalnom radi *Ludmila Sevčenko*, a kao žena-sociolog odlikuje se *Katrya Hruševska* koja je napisala cio niz rasprava i knjiga. Uređivala je »Naučno-sociološki žurnal«, »Pervisne hromadžanstvo« i upravljala je kabineto narodoznanstva u sociološkom institutu u Kijevu. Sada živi sa svojim ocem profesorom Hruševskim u progonstvu, i kako nemamo o njima nikakvih vijesti, ne znamo jesu li još u životu.

Navela sam tu imena samo najistaknutijih spisateljica. Imademo nekoliko desetaka imena mladih spisateljica aprobiranih kritikom, od kojih su neke već i nagrađene za svoja djela. Osim toga imademo nekoliko desetaka literaturnih početnica i naučnih radnica koje obećavaju da će unijeti u historju naše kulture novo blago, nove vrijednosti.

Nemamo mnogo ženskih časopisa, ali svi stoje na visokom kulturnom nivou. To nisu za zabavni ženski žurnali već literaturno-socijalni. To su u Galiciji: »Žinoča dolja«, »Žinoča volja«,

»Svit molodi«, »Nova chata«, »Seljanska hospodynja«, a u Americi i Kanadi izlazi »Žinočij svit« i »Žinka robitniča«.

Ukrajinska žena kao i žene drugih naroda sudjeluje u ženskom pokretu. Danas zapala je Ukrajinu iz Galicije velika uloga biti voditeljom ženskog pokreta za sve Ukrajinke koje su razbacane po cijelom svijetu, jer žene iz Sovjetske Ukrajine ne smiju učestvovati u međunarodnom ženskom pokretu i podržavati bilo kakove veze sa Ukrajinkama izvan granica Velike Ukrajine.

I tako Ukrajinke iz Galicije poslije svjetskog rata organizirale se u »Savezu Ukrajinaka« u Lavovu, te ujedinjuju u jednoj organizaciji sve žene koje žive pod Poljskom i ostalom svijetu — na bazi jednodušnog rada na polju nacionalnom, kulturnom i na polju feminizma. Svoju ulogu kako je to dokazao »Sveukrajinski ženski kongres« ove godine, Galicija vrši odlično. Vode ukrajinskih žena u Galiciji su shvatile, da treba obuhvatiti čitav ženski pokret kao jednu cjelinu, a ne kao poseban ogranak pokreta.

Politika ne odlučuje o sudbini naroda, o njoj odlučuje osjećaj i ideje koje niču ne u parlamentima već u glavama i srcima pojedinih individua i to ne samo onih svjetskog glasa već i onih koji su se rodili u seljačkoj kući, i cio svoj život proveli u teškom radu. Zato i naše istaknute žene naročitu pažnju posvećuju radu nad najširim krugovima žena. — jer žena kao socijalna radnica odigrava u javnosti veliku ulogu zlu ili dobru što ovisi o njezinoj svijesti, o njezinoj spremi za život. I ukrajinska žena ne dijeli žensko pitanje od pitanja sveljudskog.

»Savez Ukrajinaka« u Lavovu je središtem sveukupnog ženskog rada, on podupire nastojanja žene u svim smjerovima, on je forum gdje žene mogu razjasniti sva pitanja prije nego ih predaju javnosti i odnosnim ustanovama. U »Savezu Ukrajinaka« okupljene su žene svijuu političkih uvjerenja, ali zajedničkim su radom dokazale praktički što je ženska solidarnost. Od januara ove godine izdaje savez feministički list »Ukrajinska žena«.

Tu se pojavljuju ideje i pitanja koja zahtjevaju bezodvlačnu realizaciju. Žene u Poljskoj imaju političku i kulturnu ravnopravnost zajemčenu zakonom, ali sve žene u cijelom svijetu za sada nemaju ravnopravnosti socijalne, dok Ukrajinu u Poljskoj nalazi se u još gore položaju, jer ona je u državi gradanka drugoga reda.

Tako su nastala pitanja:

Prvo. Potreba izvjesne podloge za zakonsko uređenje uzajamnih odnošaja u braku.

Drugo. Pravo majke.

Treće. Stručna i politička prava žene radnice, učiteljice, činovnice.

Četvrto. Socijalna i moralna zaštita žene, djeteta, zaštita dječjeg rada, organizacije žene seljakinje, kulturno prosvjetni rad među ženama, ujedinjenje žena u zadrugama, potpora ukrajinskog narodnog obrta i tako dalje.

Tu veliku zadaću može izvršiti samo svežen-ska organizacija. Zato treba svestrano proučavanje tih pitanja ne samo u državi u kojoj živimo, ne samo u vlastitom narodu, nego treba da se znade što se u tom smjeru radi u drugim državama: kod drugih naroda, treba imati veze i suradivati sa ženama svih kulturnih naroda.

I »Savez Ukrajinaka« koji ujedinjuje u sebi stotine tisuća ukrajinskih žena u Poljskoj sa istoimenim savezima u Americi, Kanadi, Bukovini, Čehoslovačkoj, Sibiriji, na Zelenom Klinu u Kini.

Svi ti »Savezi Ukrajinaka« po cijelome svijetu, iako su posve samostalni, ipak stoje u tijesnoj vezi sa »Savezom Ukrajinaka« u Lavovu i organizirani su na istim pravilima. Savez Ukrajinaka stoji nadalje sa međunarodnim ženskim organizacijama, te kao organizacija nedržavne nacije surađuje kao autonomni član međunarodne ženske organizacije. Pretsjedinica »Saveza Ukrajinaka« u Lavovu Milena Rudnyčka visoko naobražena žena, mlada ali energična političarka, ukrajinska zastupnica u poljskom parlamentu gdje smjelo i dostojno brani prava svoga naroda. Mnogo je puta nastupala kao delegatkinja u komisijama manjina u Ligi naroda u Ženevi. Učestvuje u svim međunarodnim ženskim kongresima.

Mi, ukrajinske žene, u emigraciji u Pragu svim silama podupiremo rad naših sestara iz Galicije, jer iz političkih razloga katkada je nama lakše nastupati u obranu Ukrajinaka u Poljskoj, jer politička sloboda u Pragu daje nam mogućnost za slobodni svestrani rad. U Pragu »Savez Ukrajinaka« tijesno surađuje sa »Českim ženskim nacionalnim udruženjem«. A kako »Ukrajinski savez« je članom Českog, to praktički podržavamo ne samo opću žensku solidarnost već i slavensku.

Najbolji dokaz naše sveukrajinske ženske solidarnosti bio je »Sveukrajinski ženski kongres« održan u junu ove godine u Stanislavovu u Galiciji. Tu se sakupilo šest stotina delegatkinja iz sviju ukrajinskih krajeva pod Poljskom, te nekoliko desetaka delegatkinja iz Čehoslovačke, Amerike i ostale organizacije.

Iz poznatih razloga na kongresu nije bilo žena iz Sovjetske Ukrajine. Bilo je nekoliko go-

šća pretstavnica raznih organizacija, pretstavnica štampe ukrajinske i strane. Na kongresu učestvovala je delegatkinja međunarodne organizacije gospoda Šipšinske. Dvadeset i jedan referat od kojih svaki stoji na zamjernoj visini ozbiljnosti kongresa, mir, pažnja stotine delegatkinja koje su ih mirno saslušale i stvarno prediskutirale pružale su dokaz spremne ukrajinske žene za javni rad. Referati su bili podijeljeni na sekcije. Prva »Naša prošlost i naše zvanje« (povijest ženskog pokreta, položaj žene i djeteta i tako dalje). Druga »Stvarajmo vlastitu kulturu« (kulturno-prosvjetni rad žene, značenje odgoja prije škole, denacionalizacija djece, žena kao stvaratelj ukrajinske literature i tako dalje). Treća »Žena i zadruga«. Četvrta »Uloga žene u socijalnom životu«. Peta »Dužnosti žene na polju higijene«.

Za vrijeme kongresa bila je priredena izložba ženske ukrajinske književnosti na kojoj je svaka spisateljica imala posebnu vitrinu. Bili su izloženi diagrami i statistika ženskog rada. Bila je posebna izložba slika, grafike i rezbarije savremenih ukrajinskih slikarica. Izloženi radovi ukrajinskih umjetnica prema priznanju i strane štampe ne zaostaju za svjetskom umjetnosti. Kongres je trajao pet dana.

Jedan dan je bio posvećen seljakinji.

Veliki trg u Stanislavovu napunio se seljačkim ženskim svijetom koji je došao ovamo iz dalekih krajeva da prodefilira pred pretsjedništvom Sveukrajinskog ženskog kongresa. U povorci je sudjelovalo šest tisuća ukrajinskih seljakinja u svojim slikovitim nošnjama. Poslije povorke tisuću pet sto djevojaka uz zvuke ukrajinske pjesme izvadale su simboličke vježbe »Ženski rad na polju«.

Kongres je imao veliki uspjeh i svi priznaju da je bio uzoran red i disciplina, o čemu su se izrazili s velikim priznanjem gosti i strani novinari. Taj kongres je dokazao da su naše žene u najširim krugovima sposobne da uzmu učešća u svim granama našeg narodnog života. Taj je kongres bio eklatantni dokaz organiziranosti i potpune solidarnosti ukrajinskih žena od priprostih seljakinje, radnice, gradanke do žene sa visokom naobrazbom.

Kad bude nacionalno-svijesna prosvjećena žena odgojila red generacija isto svijesnih i kulturno prosvjedenih te moralno sigurnih — onda će doći uskrnuće čitavoga našega naroda.

U to mi vjerujemo i za tim idemo.

Prag.

Marija Omeljčenko

ENGLÉSKE ŽENE U BORBI ZA PRAVO GLASA

Prošloga meseca održala je u Ženskom pokretu u Zagrebu g-da *Anda Hristić* vrlo uspešno predavanje o gornjoj temi. Zagrebačke »Novosti«, br. 21, donele su tom prilikom sledeći izveštaj:

Borba za slobodu žena je tako reći riješeno pitanje: negdje je konačno riješeno i žene izjednačene s muškarcima svojih zemalja, negdje je borba u toku, a negdje pri završetku, ali svakako će se to pitanje riješiti u cijelom svijetu, pa na kraju i kod nas. Ideja pravde i pravičnosti, upravo ravnopravnosti među ljudima i ženama, duboko je prodrla, stvorila javno mišljenje — probudila osjećaje pravde, da svi članovi jedne zajednice imaju biti ravnopravni građani s podjednakim dužnostima i pravima.

G-da zatim predočuje rat i borbu engleskih feministica za vrijeme 50 godina. Već god. 1792 izlazi knjiga jedne od najpoznatijih i najposobnijih feminističkih pionira *Mary Wollstonecraft*, u kojoj ona izlaže težnje žena za jednaka prava, što u ono doba prilično iznenaduje. Osjećajući se nemoćne, bez političkih prava, počele su raditi na buđenju ženske svijesti prvo prosvjetno, a zatim su nastupile širokom propagandom.

Prva sifražetska društva su bila osnovana 1867 u Manchesteru, Londonu i Edinbourgu, a 1868 počeli su se osnivati i u drugim mjestima Velike Britanije, usred opće ravnodušnosti.

Centralna ličnost ove borbe je g-da Pankhurst, kojoj su pomagale u radu njene kćerke *Christabell* i *Silvija* i g-da *Anni Kenny*. Ova posljednja je upisivala radnice u ženska udruženja tako da ih je uskoro bilo 96.000 u sifražetskim redovima. Žene su počele priređivati javne zborove. Rastjerali ih je policija, govornice i vode su odvođene u zatvor. Ali ženski su redovi bivali sve gušći, stvorio se disciplinovani borbeni pokret koji je mitinzima, govorima i putem štampe obavještavao javnost o svojim težnjama. Vlada je ostajala indiferentna. Ženske deputacije nije primala, a naredivala sve oštrije mjere protiv ženskih zborova. U tim danima su žene po-

kazale mnogo požrtvovanja za svoju stvar. Izračunato je, da je 1879-80 god. održano 1400 javnih mitinga u zatvorenom prostoru, osim onih koji su održavani po parkovima i na javnim mjestima, i podnijeto 9566 peticija skupštini za pravo glasa žena. 1880, za Gladstonove vlade, pokret se nešto smiruje, ali se već 1887 podnosi projekt zakona skupštini o ženskom pravu glasa, koji propada. 1907 pokret razvija opet vrlo energično akciju putem demonstracija. Žene su upotrebljavale sve načine da dodu do odgovornih faktora i da ih uvjere o potrebi ženskog učesća u politici. 1906-7 su tamnice pune žena. One su odlučile da štrajkuju gladu. To su vrlo striktno provodile. Među tim ženama se nalazila i g-da *Pankhurst*, koja je bila osuđena na 3 godine tamnice.

G-da *Pankhurst* je puštena iz zatvora silno iznemogla, jer je 12 puta štrajkovala gladu. Ona odlazi u Ameriku, gdje je odmah kod iskrcavanja, na zahtjev engleskih vlasti, apse, ali je na molbu amerikanskih žena ponovo puštaju na slobodu. Počinje rat. G-da *Pankhurst* se vraća u otadžbinu i stavlja svoje pristalice na raspoloženje otadžbini. — *Loyd George* ju poziva i stavlja u kontakt s ministrom municije koji zaposluje žene u tvornicama municije. Žene u tim teškim godinama pokazuju koliko su od koristi otadžbini i društvu i kako su sposobne da u svim zvanjima zamijene muškarce. To držanje žena za vrijeme rata djeluje toliko na pojedine odgovorne faktore, da izjavljuju da su žene u ratu pokazale koliko su sposobne i da se nakon rata mora ozbiljno povesti računa o njihovim težnjama. Konačno je predlog zakona o ženskom pravu glasa primljen u gornjem domu. God. 1928 umrla je g-da *Pankhurst* u Londonu. U parku, koji se nalazi do parlamenta, podignut joj je spomenik čijem su otkrivanju prisustvovali ondašnji predsjednik vlade g. *Baldwin* i drugi zvaničnici. Time je odana počast ne samo g-di *Pankhurst* nego i svim ženskim borcima za politička prava žene.

FELJTON

STUDIJE O ŽENAMA

II CAROLNE VON HUMBOLDT*)

Na prelazu XVIII u XIX stoljeće spominju se kao tipovi klasičnih žena *Charlotte v. Stein* i *Caroline v. Humboldt*. Sve atribute klasične žene me-

đutim ne nosi *Charlotte v. Stein*. Ona nije harmoničan čovjek. Nije stajala nad udesom. Trpjela je pod materinstvom i seksualnom vezanošću. Trpjela je zbog postojanja i prestajanja ljubavi. Bila je profinjena, osjetljiva, otmena, razumna, ali i umorna i razdražljiva. Nedostaje joj mirnoća, ne-

*) Vidi decembarški broj 1934 g. našega lista.

je čovjeku daje nutarnju slobodu i snagu, da život udesi, ma što došlo, prema vlastitim zakonima.

Žena, koja je sve te atribute posjedovala u velikoj mjeri, žena uistinu klasičnog duha, ljupka i heroična, živahna i mirna, nježna i jaka, mati i ljubovca, otmena dama i jednostavna građanka, puna najviše kulture i najveće jednostavnosti — jest Caroline von Humboldt. Kao mlada djevojka nije nalik na svoju plahu kuzinu Charlottu von Lengefeld, potonju ženu Schillerovu, koja se užasnula nad slobodoumljem Karoline. I Schillera smetala je kod jednog kratkog susreta neobuzdana živost i sjaj, koji su emanirali iz cijelog bića Karolinog.

U ono vrijeme, kad je racionalizam umirao, a osjećajnost prelazila u pretjeranost, bilo je opasno, da strast mladeži ne prijede u sentimentalnost, da se dubok osjećaj ne razvodni, da se čistoća morala i duševno samoočuvanje ne zamrse, a prirodnost ne izgubi. Sreća je bila što je Karolini postao prijatelj (1788), a poslije muženi, Wilhelm von Humboldt (1767—1835), čovjek mirne temperamenta i velike inteligencije. Brak njihov bio je jedan od najsavršenijih odnosa između muža i žene, što ih uopće poznamo. Radi jednake vrijednosti bili su jedan i drugi i voda i vođeni. Sa bogatstvom i sigurnošću svojih osjećaja Karolina odlučuje u svim životnim prilikama, ona unosi život, pokret i snagu u njihov odnos. On gradi i izgrađuje njezin duhovni svijet, razvija u njoj klasičnu liniju, njezine subjektivne doživljaje podiže on u objektivni svijet, njezin pokretni osjećaj veže on o vječnost.

Bezgranično bogatstvo ljubavi Karoline H. uzrokovalo je bolne konflikte s obzirom na isključivost braka. Njena ženska duša je bila odviše bogata, i prepuna plamena, da se iscrpe u *jednom* ljubavnom odnosu. Dva puta potresla ju je duboka strast. Da su te oluje prošle bez brodoloma, ima da se zahvali držanju Wilhelma H., koji je uvijek zadržao nutarnji i vanjski mir i bio pun poštovanja za udes i slobodu drugoga.

U razvoju Karoline H. vidimo tri faze: individualnost, materinstvo i njeno delovanje kao građanke.

Njena *ličnost* je bogata i otmena. Ona zna da samo ono vrijedi što je čovjek sam po sebi. Humboldt veli da je njena samostalnost, njena čovječnost koncentrirala sve njegove talente i nitko nije toliko utjecao na njega kao njegova žena. Obadvoje postavljaju kao prvo pravilo istinskog morala poznato klasično načelo: »Obrazuj i izgoji sam sebe, da nađeš sebe« i »Djeluj na druge po

tome, što sam jesi«. Humboldt često piše, kako je pod njenim utjecajem postao širokogrudniji, jednostavniji, čovječniji i plemenitiji. Životni princip klasičnih vremena o *izgrađivanju sebe* primijenilo je ovo dvoje ljudi potpuno na sebe. Ovo individualno izgrađivanje ličnosti trajalo je više od jednog decenija: u Jeni, u Parizu i u Španiji. Mnogi Humboldtovi radovi, njegove grčke studije, njegovo uživljavanje u Kantovu filozofiju i njegovi socijalno-politički pokušaji tako se odvijaju, te njih dvoje radeći na njima žive zajedno sa svim ličnostima historije i proživljavaju u duhu sva ta vremena.

Smisao i rezultat ovog njihovog životnog odlomka kulminira u tome: individualizam usko je vezan s *etičkim* naziranjem racionalizma. Postati, razviti se isto je kao »plemeniti se«. Ličnost se *ne rada*, ona se *razvija*. Naša je *zadaca*, da stvaramo ličnost, individualitet. Naše ja jest skup mnogih sila i najraznolikijih energija. Iz te spoznaje niče vjera, da se individualitet i savršenost mogu pomišljati kao jedno. Treba premostiti jaz između biti i morati, ideje i stvarnosti, filozofije i historije.

Ova vjera: da je usavršavanje bića usko vezano s individualnošću, to je *bit klasičizma*. Važno za duh toga vremena nisu riječi, pojmovi i formule, nego živi sadržaj, osjećanje, vrijednost i oblikovanje našega ja. Karolina H. puna je tog klasičnog duha.

Po nekom svijesnom i potsvijesnom samoodgoju ona razvija totalitet svoje ličnosti time, što ne *prima samo*, nego što *daje* i djeluje na druge. Do toga puta vodi ju materinstvo. Sa materinstvom dobiva ona potpunu ravnotežu davanja i uzimanja, duboki mir i najljepšu jednostavnost. Njen govor postaje jednostavan, prirodan i prost od svake deklamatorske sentimentalnosti. Bezgranična ljubav k svojoj djeci čini ju još dubljom i zrelijom. Ona spoznaje, da se pojedinačna sudbina mora podrediti cjelokupnom životu. Materinstvo joj je izvor velike sreće.

Godine 1802 postaje Humboldt poslanik u Rimu. Tu su muž i žena na vrhuncu razvoja. Tu beru zrele plodove svog ozbiljnog rada. U umjetnosti, u sjeni tolikih spomenika prošlosti, u južnjačkoj prirodi dolazi njihova vedrina i duhovna snaga do punog izražaja. Ali tu ih stiže i teški udarac sudbine. U Arriccia umre im (1803) najstariji i najdraži sin. Bol matere je golem. Njoj je isprva kao da joj je zemlja nestala pod nogama. Osjeća svu zlobu sudbine i nesigurnost po-

sjeda onoga, što nam je najdraže. Nema ništa užasnijeg nego smrt djeteta u prvom cvatu. Ne zna riješiti strašnu zagonetku smrti. Ali ne gubi se u religioznom snatrenju. Naprotiv — ova bol još podiže veličinu i snagu njenog duha. Dolazi pomalo do spoznaje da nije važno, da mi sretno živimo, nego da iscrpemo sve, što je čovječno, i da usavršimo svoj život.

Овако sazrela stupa u posljednju fazu svoga života. Kao gradanka, dijete i mati svoga naroda saraduje u tadanjoj *heroičkoj* epohi. Godine 1813 raspale su se sve njemačke državnice, a ostala je samo svijest o jedinstvu Nijemaca. Trebalo je mnogo vjere, političkog instinkta, snage i sposobnosti, da se na ideji jedinstva okupi sav narod i sazda nova država. Karolina H. potpuno je prožeta novim političkim duhom. Njezin politički credo jest slijedeći: ovaj rat jest rat naroda, a ne afera kabineta; on znači preporod *njemačke nacije*; vodstvo pripada Prusiji; izgrađivanje nutarnje slobode i samouprave nužna je konsekvenca nacionalnog preporoda. Ovo svoje mišljenje zastupala je upravo strastvenom energijom i time često poduprla stav svoga muža, koji je bio poslanik Prusije na kongresu u Pragu. Sam Humboldt, čovjek velike rezignacije i diplomatske popustljivosti, priznaje u svojim pismima, kako je neobičan utjecaj proizvela na njega Karolina svojim jasnim političkim maksimama i ispravnim političkim shvatanjem. U svojim pismima u Pragu* upozorava ona diplomate na odgovornost, koju nose krojeći pravdu milionima naroda, koji su spremni na sve žrtve za svoju slobodu. Dobro zamjećuje, da cinizam i makijavelizam Metternicha, koji se zrcali u poznatoj njegovoj izjavi: »Cette affaire comme toute affaire finira d'une manière quelconque«, nema srca ni smisla za plamene ideale njemačke nacije.

Interesantno je njeno mišljenje o Austriji. Nekom vidovitošću predvída sudbinu Austrije i njenog odnosa prema Njemačkoj. Heterogenost nacija upropastiće Austriju još u ovom stoljeću. »Uopšte je Austrija u celosti zaostala. Tako razmišljam da je ona baš zemlja koju će zadesiti prve velike promjene u Evropi. Pored toga su njene snage tako raznolike i heterogeno pomešane u narodima iz kojih se sastoji da sam uvjeren da će ona još tokom ovog stoljeća prestati da bude njemačka sila... Zadržavati duh vrijeme na zato očigledno nije dovoljno moćna nijedna sila, i istorija nam objašnjava mnoge stvari koje krije budućnost.«

Karolina H. je cijelim svojim temperamentom i svom dušom Pruskinja. Njeni su sudovi o ljudima i političkim odnosima neobično jasni i tačni. Nije u interesu Rusije, da Njemačka bude oruđe u rukama Napoleonovim protiv Rusije. Ona se boji, da nakon sloma Evrope odluke o državama ne budu polovične i pune kompromisa.

Bečki kongres (1814) napunja ju bolju revoltom i nestrpljivošću zbog zaključaka, koji se odnose na Njemačku. Zaklinje muža, neka upotrijebi sav svoj utjecaj, da onaj razbojnik Eugen Beauharnais ne postane njemačkim knezom. Bavarska mora hraniti do smrti svoje degenerirane sinove i izrode kao saskoga kralja, neka bude. Ali Eugen, taj stranac, neka se tornja, odakle je došao.« Iz ovih i sličnih oštrih izjava vidi se, kako nije imala ni najmanjeg smisla za legitimizam, niti je osjećala i najmanji mistični pietet prema krunjenim glavama i knezovima. Njezin je patriotizam potpuno demokracijski, uperen samo prema narodu, domovini, državi.

Od Prusije zahtijeva, da se spremi u svakoj kreposti, duhovno i materijalno. Prusija mora s liberalnim zakonima još više ojačati, a uz to zadržati snagu, stečenu u posljednjim ratovima. Mnogo ju muči stav Rajnske Prusije. Zahtijeva, da se onamo pošalju plemeniti i korektni muževi iz vojničkih i civilnih krugova, da i moralno zauzmu te rajnske provincije, koje osjećaju sve prije nego ljubav prema Prusiji. Kako bi ona bila oduševljeno ispunila ovu misiju, da je nju netko onamo poslao!

Širina pogleda, sloboda političkog suda, pravednost svake žrtve (imala je 16-godišnjeg sina u ratu) pokazuje veličinu ove ženske duše. Filozofskim mirom gleda na događaje, jer stoji nad njima. U svome idealizmu nije nikad očajavala. Nije mogla ništa izgubiti, jer je sve bitne vrijednosti u sebi nosila. Nijedan izvanji događaj nije za nju besmislen. Posljednji cilj svega jest pobjeda duha i pobjeda dobrote. To je njena vjera. »Ništa me ne može odvojiti od vjere da pobeduje samo dobro, i da ne izgubi ni jedno lepo i čisto osjećanje onaj čovjek koji ozbiljno podiže samog sebe i koji u sebi ruši sujetu i sebičnost.«

Zagreb.

Dr. Slava Rastvočan

* Njezina su pisma izdana g. 1896, 1901 i 1904.

III LUISE VON FRANÇOIS (1817—1893).

Luise von François potječe iz generacije, kojoj je vrhovno načelo bilo: držati mjeru u svemu, prema sebi i prema svim stvarima. U zahtjevima prema životu treba biti čedan. Više treba raditi, a manje zahtijevati. Sve, što je pretjerano, vrijeđa. Duboko treba poštovati sve što je plemenito i veliko.

Ovim rečima karakterizirana je i ličnost Luise François. O njoj nema mnogo da se reče. Njena ličnost je jasna, umjetnost njenih djela je jednostavna. — Potječe iz vojničke porodice plemenića karaktera, koja je stekla pravo na vodstvo drugih time što se sama odrekla svih ličnih prednosti i zahtjeva. Kad je 1818 umro njen otac, bio je po vlastitoj želji pokopan samo u vojničkoj kabanici, a novac za lijes razdijeljen je među siromahe.

Luise François je izgubila očinsko imanje zbog neopreznosti tutorskih sudova. Ostala joj je sudbina siromašne aristokratske gospođice, na koju je ona posve nesentimentalno gledala. Ovakvo osiromašeno ostavio ju je i zaručnik. Na to je mirno spremila sve svilene haljine u kovčege i provela dvadeset godina kao njegovateljica svoje uzete majke i svog slijepog očuha. Nikad se ni jednom riječi ne tuži na sudbinu. Ponosno i bez protesta vrši dužnosti, koje joj kruti udes nameće. Čujemo samo jedan krik njene duše, a i taj je tih i nepatetičan: »Čeznula sam za djecom kao ni za čim drugim«.

Luise François živela je u malom türinškom gradiću, u siromašnoj mansardi, sama, bez velikih događaja u životu, bez svake topline običnog ljudskog udesa. Upoznajemo ju tek iz pisama, koja piše Mariji Ebner-Eschenbach¹⁾ i Konradu Ferdinandu Meyeru.²⁾ Puna su toplog stoicizma. Ona je jaka ličnost. I u njoj su žive — želje srca i osjeta. Za cijelog života čeznula je za svojom kućom, Naučena na dom, koji su nasljeđivale generacije, teško se privikla na iznajmljeni stan. Konačno je u starosti sretna, da se domogla bar jedne mansarde. Njene želje za velikom sobom i mekanim prijatnim pokuštvom nisu se nikad ispunile. I toga se morala odreći. Pa ipak je svoj siromašni način života udesila tako da je bio pun otmenog stila, koji je imao izvor u njoj samoj.

Odakle joj ta unutarnja snaga? — Pomaže joj njena aristokratska mjera za sve u životu.

Kloni se svega onoga što ne može postići. Ona ne bi mogla živjeti u vječnom konfliktu između zahtjeva i ispunjenja. U tom stavu nije bilo ni ukočenosti ni praznine, jer je u njoj bio iskren i odan odnos prema dobroti i veličini svijeta. Ona posmatra svoj čedni život u horizontu opće povijesti, moćnih pokreta, golemih bijeda. Nužno zaključuje: »Nemam prava da jauk svijeta uvećam ma i za jedan glas«.

Iz materijalne bijede dala se na pisanje. Ne iz unutarnje potrebe, priznaje ona sama. Za svoj roman »Die letzte Reckenburgerin« dobila je honorar od 300 maraka (I izd. 1871, VII izd. 1900). U svojoj čednosti izjavljuje: »Ich habe allezeit langsam und mühsam gearbeitet, Gevissenhaftigkeit ist mein einziges Verdienst«. Strogo kritizira u literaturi sve, što je teatralno, umjetno naduveno, izvještačeno.

Njezini nacionalni osjećaji prelaze narodne granice i proširuju se u opće-čovječanske. Ne razumije faktičnu nacionalnu svijest iz širine svojih vidika, svog čistog idealizma i svog poštenja. »Der Nationalitätenhass ist vandalisch und eigentlich. Hat denn Goethe, dieser urdeutsche Kosmopolit, ganz vergeblich gelebt?«

Luise von François ima svoje izgradene nazore u političkim pitanjima i socijalnim problemima. »In einer Mansarde wie der meinigen, wird man naturgemäss Demokrat«. Puna je razumevanja za bijedni udes svih malih, siromašnih i potlačenih. Sama nije nikad tražila tuđu pomoć za sebe. Nikad se nije žalila ni tužila zbog sebe.

U svojim romanima i novelama prikazuje život vlastele i puka u türinškom selu u prvoj polovini XIX stoljeća. Tu crta prilike, o kojima je ona snivala, ali su joj želje ostale neispunjene. Iz srea joj izlaze tipovi patrijarhalne vlastele, papa, liječnika, bogatog seljaka i bokca. Uvijek spaja sadržaj s kojom ratnom epohom. U romanu »Die letzte Reckenburgerin« počinje s bitkom kod Jene, u djelu »Frau Erdmuthens Zwillingssöhne« svršava s bitkom kod Dennewitza, a djelo »Stufenjahre eines Glücklichen« obuhvataju vrijeme iza ratova za oslobođenje g. 1848.

Na koncu ovog djela daje otac sinu, koji polazi u život, savjete i želje, koje se posvema pokrivaju s mišljenjem, nastojanjem i životom Luise François. Ona je ta koja nam poručuje: »Samo slabici i jadnici ništa ne ljube, ništa ne vjeruju, ničemu se ne nadaju. Radimo i borimo se i ne obazirimo se na rane, koje nam sudbina u toj borbi zadaje. Sunce sja nad svačijom kolijevkom, sunce vodi svakoga čovjeka kroz život, dok ne dođe čas, da se preselimo u ljepši, zreliji život«.

¹⁾ Poznata i priznata austrijska književnica.

²⁾ K. F. Meyer je bio rodnom Švajcarac i Švajcarci ga cene kao jednog između svojih najboljih književnika.

БЕЛЕШКЕ

Скупштина Женског покрета у Београду одржана је 16 фебруара т. г. у просторијама Женског клуба. Скупштина је била добро посећена и протекла у реду и поред врло живе дискусије о актуелним питањима. Извештај је примљен једногласно. Затим је са великим интересовањем саслушано предавање г-ђе Милице Влајић. У идућем броју нашег листа донећемо извештај са ове скупштине, као и са скупштине Женског покрета у Сарајеву.

Београдски Женски покрет је одржао три веома интересантна предавања у току фебруара месеца: Прво предавање одржао је 9 фебруара г. Данило Данић, апелациони судија „О правном положају ванбрачне деце“. Предавање је било обрађено веома опсежно, само у погледу Српског грађанског законика, с обзиром на све односне одлуке Касације и Државног савета. У вези са новом предосновом грађанског Законика ово предавање је било веома актуелно, а по својој обради врло инструктивно. — Друго предавање је одржало на годишњој скупштини Покрета 16 фебруара г-ђа Милица Влајић: „Делимично излагање II дела предоснове грађанског закона (наследно право и брачни уговори)“. По важности ово питање мора бити од огромног интереса за наше жене. Г-ђа Влајић га је изложила веома јасно и приступачно нашим женама. На завршетку предавања објављено је, да ће се један примерак претпројекта грађанског законика држати стално у Женском клубу, и бити стављен на расположење свима чланицама Женског покрета да могу у клубским просторијама простудирати његову садржину. — Треће предавање је одржала г-ђа Јулија Бошковић, професор: „Индивидуална психологија и женски проблеми“. Питање о коме се у нашој средини још није говорило, интересовало је много наше чланице. Предавање је било веома добро обрађено и добро посећено.

Гласник Југословенског женског савеза. На основу закључка годишње скупштине Југословенског женског савеза, одржане лањске године у Бањи Ковиљачи, Југословенски женски савез је почео да издаје свој лист, „Гласник“. Први број изашао је прошлога месеца. Годишње ће изићи 10 бројева.

Турске жене на изборима. Овога месеца су турске жене први пут гласале на изборима за парламент. Изабраних је било 17 жена. У Турској постоји само једна партија, републиканска народна партија, чије шеф је Кемал Ататирк. У парламенту је сада 399 посланика, од којих је 17 жена. Право гласа је у Турској опште, али посланици се не бирају директно. У садашњем турском парламенту има четири посланика мањина и девет посланика не припада официјелној Кемаловој партији, они дакле сачињавају толерисану опозицију.

0 **Нова женска група у Француској.** Позната ранија издавачица ревије »L'Europe Nouvelle«, Лујза Вајс, основала је сада групу жена под именом »La femme nouvelle«. Ова група има пре свега задатак да енергично поведе борбу за добијање права гласа. Нова акција жена нашла је на велики одјек у Француској. Приредила је већ много великих зборова у Паризу и провинцији.

Ранија претседница Швајцарског женског савеза г-ђа Charonière - Chaix умрла је, стара 84 године. Претседница Швајцарског женског савеза је била два пута: од 1904 до 1910 и од 1916 до 1920. После рата је била и две године претседница Интернационалног женског савеза, када се сматрало за згодно да је на челу ове организације личност из земље која није учествовала у светском рату. Она је остала рано удовица и као таква се одала позиву болничарке. Као болничарка се заинтересовала за женски покрет и убрзо постигла водеће место.

Frida S. Robbius. Међу прошлогодишњим (1934) добитницама Nobelove nagrade за медицину спомиње се George H. Whipple, професор универзитета Rochester. Том приликом изјавио је проф. Whipple, да заслуга за ваžno откриће, како да се теška anemija liječi terapijom pomoću jetara, не иде само њему, већ и свима његовим сарадницима, а у првом реду његовој колегини на одељењу за патологију, г-ди Fridi S. Robbins, родом Немке. Консеквантан до краја подијелио је и награду са свим сарадницима. Више је него сигурно, да таквих слушачева често има. Jesu li izumitelji uvijek tako lojalni да јавно признају рад својих сарадника, а нарочито жена?

НАГРАДА АКАДЕМИЈЕ НАУКА

Са 2.000 д. награђено је дело **НАРОДНЕ ИГРЕ, I**
од г-це Јанковић

Према расписаном конкурс у за 1934 г., Српска краљевска академија наука наградила је из задужбине Арх. Нићифора Дучића књигу **НАРОДНЕ ИГРЕ, I** од **ЉУБИЦЕ и ДАНИЦЕ С. ЈАНКОВИЋ**, професора. Исту збирку препоручио је и Главни просветни савет за све школске и народне књижнице СБр. 1021 од 15-IX-1934 и ПБр. 1290 од 18-I-1935. Награђено и препоручено дело које садржи прву нашу теорију, описе сто правих народних игара из разних југословенских крајева и упутство за њихову примену, служи за учење, чување и проучавање наше традиционалне игре. Може се добити на доплату Подринска, 4/1 Београд, или ако се поручи уплатницом преко Поштанске штедионице. Чековни рачун 56910. Цена 35 динара са поштарином.